

RAPORTTI VAPEPA-NEUKKARI - PROJEKTISTA

Jani Koivunen

2/2017

Tiivistelmä

| | | |
|--|---|--|
| Tekijä Jani Koivunen | Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike Poliisin (AMK)/Amk20142 | |
| Julkaisun nimi Raportti Vapepa-neukkari projektista | Julkisuusaste Julkinen | |
| Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi Markku Myllylä, Henri Rikander | Opinnäytetyön muoto Toiminnallinen opinnäytetyö | |
| <p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä opinnäytetyö on tehty tilaustyönä Poliisiammattikorkeakoululle. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusosastolta pyydettiin suunnittelemaan ja toteuttamaan työskentelyalusta, jolle kirjattaisiin tietoa poliisin tehtävistä, joilla poliisi on käyttänyt vapaaehtoista pelastuspalvelua apunaan.</p> <p>Poliisiammattikorkeakoulun pyyntö työhön perustuu Poliisihallituksen pyyntöön Poliisiammattikorkeakoululle selvittää vapepan käyttöä eri poliisilaitoksissa. Selvityksessä selvisi, että poliisilaitoksilla ei ole olemassa yhtenäistä ja vertailukelpoista tapaa kirjata poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoimintaa.</p> <p>Projekti toteutettiin tiedonhankinnalla, jota käytettiin työn suunnittelun tukena. Suunnitelman pohjalta alkoi käytännön työn toteutus, jota muuteltiin ja paranneltiin työn aikana, kunnes saavutettiin työn tavoitteet. Tavoitteena oli luoda toimiva kokonaisuus tehtävien kirjaamiseen, joka olisi sisällöltään riittävän monipuolinen tilastointia varten, mutta samalla käyttäjäystävällinen, yksinkertainen ja nopea käyttää. Toteutus on sijoitettu poliisin sisäiseen verkkoon ja ei ole julkisesti saatavilla.</p> <p>Opinnäytetyössä on käyty lävitse kehittämistyön teoriaa ja tämän soveltamista tähän työhön. Lisäksi olen pohtinut työtä eri näkökulmista ja esitellyt vapaaehtoisen pelastuspalvelun toimintaa ja tilastoja suppeasti.</p> | | |
| Sivumäärä 40 | Tarkastuskuukausi ja vuosi huhtikuu 2017 | Opinnäytetyökoodi (OPS) AMKkorkeakoulutetut |
| <p>Avainsanat</p> <p>vapepa, vapaaehtoinen pelastuspalvelu, viranomaisyhteistyö, poliisi</p> | | |

SISÄLLYS

| | | |
|----------|--|-----------|
| 1 | JOHDANTO | 5 |
| 2 | TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ | 6 |
| 2.1 | Kehittämisprosessi..... | 7 |
| 2.1.1 | Perustelu..... | 7 |
| 2.1.2 | Organisointi..... | 8 |
| 2.1.3 | Toteutus..... | 8 |
| 2.1.4 | Arviointi | 9 |
| 2.1.5 | Tulosten levittäminen..... | 9 |
| 2.2 | Kehittämistoiminta | 9 |
| 2.2.1 | Spiraalimalli | 10 |
| 3 | VAPAAEHTOISTOIMINTA | 10 |
| 3.1 | Vapaaehtoinen pelastuspalvelu | 11 |
| 3.1.1 | Vapepan tarkoitus..... | 12 |
| 3.1.2 | Vapepan synty..... | 12 |
| 4 | TILASTOTIETOA | 13 |
| 5 | VIRANOMAISYHTEISTYÖN KÄSITTEITÄ | 15 |
| 5.1 | Viranomainen | 15 |
| 5.2 | Yksityinen osapuoli viranomaistehtävällä..... | 15 |
| 5.3 | Viranomaisyhteistyö..... | 16 |
| 5.4 | Virka-apu..... | 17 |
| 6 | LAINSÄÄDÄNTÖÄ, OHJEITA JA SOPIMUKSIA | 17 |
| 6.1 | Poliisi..... | 17 |
| 6.2 | Suomen Punainen Risti | 18 |
| 6.2.1 | Vapaaehtoinen pelastuspalvelu | 18 |
| 6.3 | Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun välinen yhteistyö | 19 |
| 7 | VAPEPA-NEUKKARI PROJEKTINA | 20 |

| | |
|----------------------------|-----------|
| | 3 |
| 7.1 Projektin vaiheet..... | 20 |
| 7.1.1 Aloitus..... | 22 |
| 7.1.2 Läpivienti..... | 22 |
| 7.1.3 Päättäminen..... | 24 |
| 8 POHDINTA..... | 25 |
| LÄHTEET..... | 28 |

LYHENTEET

| | |
|---------|--|
| Vapepa | Vapaaehtoinen pelastuspalvelu |
| Polamk | Poliisiammattikorkeakoulu |
| Poha | Poliisihallitus |
| Polstat | Poliisin tulostietojärjestelmä |
| MS | Microsoft |
| Valtori | Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus |

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on projektiluontoinen tuotekehitystyö, jonka tilaajana on Poliisiammattikorkeakoulu (Polamk) ja joka toimii osana Poliisihallituksen selvityspyyntöä. Selvityspyynnössään Poliisihallitus on pyytänyt Poliisiammattikorkeakoulua selvittämään vapepan (vapaaehtoinen pelastuspalvelu) käytöstä aiheutuvia kustannuksia poliisille ja kuinka paljon eri poliisiyksiköt ovat käyttäneet vapaaehtoisjärjestöjä apunaan soveltuviissa poliisille kuuluvissa tehtävissä. Poliisiammattikorkeakoulun selvitystyössä ilmeni, että poliisiyksiköillä oli eriävät kirjaamistavat vapaaehtoisjärjestöjen käytöstä ja että kirjaukset eivät olleet keskenään vertailukelpoisia valtakunnallisesti tarkasteltuna.

Tutkimuskysymyksenä työssäni on miten poliisiorganisaatiossa tulisi tilastoida vapepan käyttöä poliisille kuuluvissa tehtävissä ja miten eri poliisilaitosten tilastointimenetelmät saataisiin yhtenäistettyä valtakunnallisesti jo olemassa olevia resursseja hyväksikäyttäen.

Projektiini kuului suunnitella ja toteuttaa poliisin käyttöön kirjaamisalusta, joka olisi valtakunnallisesti saavutettavissa poliisin sisäisessä intranet-verkossa. Alustaan kirjataan vapepan käyttö poliisitehtävissä ja tähän liittyviä seikkoja, kuten tapahtumaaika ja tehtävän lopputulema. Valmiissa opinnäytetyössä on näin ollen intranet-verkkoon tehty kirjaamisalusta ja raportti työstä.

Aihetta tarjottiin minulle poliisiammattikorkeakoulun tutkimusosaston komisario Henri Rikanderin toimesta syyskuussa 2016 ja työn sisältöä pohdittuani tartuin tarjoukseen. Mielestäni työ oli sopivan haasteellisen kuuloinen, mutta selkeä toteuttaa pääpiirteittäin. Opinnäytetyö on rajattu koskemaan kirjausalustan suunnittelua ja toteutusta, sekä raportointia edellisistä.

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda toimiva, helppokäyttöinen ja riittävän kattava ratkaisu, joka täyttää tämän hetkisen tyhjiön vapepan käytön kirjaamisessa poliisiorganisaatiossa. Tavoitteet on pyritty täyttämään huolellisella suunnittelulla, vuorovaikutuksella työn tilaajan ja käyttäjäkunnan kanssa sekä hankkimalla tietoa olennaisesta informaatiosta ja prosessoimalla sitä, jotta lopputuote saavuttaisi kultaisen keskitien tarkoituksenmukaisuuden ja käytännöllisyyden välillä. Lisäksi työssä käydään

pääpiirteittäin lävitse lainsäädäntöä liittyen poliisin ja vapaaehtoistoiminnan yhteistyöhön poliisitehtävällä.

2 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu produkti eli tuote ja raportti. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoittelee käytännön toiminnan opastamista, järkeistämistä ja tarvittaessa uudelleen organisointia ja ajan tasalle saattamista ammatillisesta näkökulmasta. Produkti voi olla koulutusalaan riippuen ohje tai ohjeistus, opas, jonkun asian suunnittelu tai toteutus tai molemmat, teos tai esitys eli konkreettinen tuotos. Produkti eroaa toiminnallisen opinnäytetyön raportista usein varsinkin, jos produktille on olemassa tilaaja. Tällöin produktiin vaikuttaa tilaajan intressit ja itse produkti voi olla vaatimuksiltaan tekstuaalisten ominaisuuksien osalta hyvinkin poikkeava asettelultaan verrattuna raporttiin. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9; Salonen 2013, 25.)

Työssäni olen käyttänyt teoriapohjana Suomen lainsäädäntöä asiaa koskevin osin, projektityöskentelyä koskevaa kirjallisuutta, poliisihallituksen ohjeita, vapaaehtoisen pelastuspalvelun tuottamaa kirjallisuutta ja kehittämistyötä käsittelevää kirjallisuutta. Lisäksi olen käyttänyt poliisiammattikorkeakoulun katsauksia ja raportteja työni suunnittelu- ja teoriapohjana, joista erityisesti mainittakoon komisario Henri Rikanderin kirjoittama Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta ja sen kustannukset 2010-2015 - katsaus.

Toiminnallisen opinnäytetyön raportin tarkoituksena on tuoda esille mistä syystä, millaisin keinoin ja mitä on tehty, kuvata työprosessi, tulokset ja johtopäätökset. Raportti on kokonaiskuvaus oman toiminnan ymmärtämisestä. Lisäksi raportista tulisi ilmetä tekijän oma arvio omasta työstään ja oppimisestaan. Osaaminen ja tietämys, joka syntyy koettelemuksista ja toiminnasta on ihmiselle erityisen tärkeää ja arvokasta. Elämäntaitoja kehitetään vain elämällä. (Vilkka & Airaksinen 2003, 7; Salonen 2013, 25.)

Koska opinnäytetyön alkumetreillä oli valmis visio valmiista opinnäytetyön tuotoksesta, toteutettiin opinnäytetyö toiminnallisena opinnäytetyönä. Visiona oli luoda poliisin käyttöön valtakunnallisesti saatavilla oleva keino kirjata ja tilastoida poliisille laissa määrättyjä tehtäviä, joissa on käytetty vapaaehtoista pelastuspalvelua tuki- tai

auttamistoimissa tehtävän hoitamiseksi. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi poliisin intra-verkkoon Microsoft Sharepoint – alustalle Vapepa-neukkariksi nimetty portaali. Portaalin tarkoituksena on toimia kirjausalustana ja -varastona poliisin tehtäville, joissa on poliisin aloitteesta ollut vapepa organisaationa mukana. Portaalia voidaan käyttää edellä mainittujen tehtävien tilastointiin ja ilmiöiden havainnointiin. Tätä tietoa voidaan edelleen hyödyntää toiminnan kehittämisessä poliisiorganisaatiossa.

2.1 Kehittämisprosessi

Timo Toikko ja Teemu Rantanen käsittelevät teoksessaan Tutkimuksellinen kehittämistoiminta kehittämisprosessia. Teoksen mukaan kehittämisprosessi koostuu tehtäväkokonaisuuksista, jotka ovat perustelu, organisointi, toteutus, levittäminen ja arviointi (2009, 56). Kehittämistoiminnan suurin ero tutkimustyöhön on käsitejärjestelmän vaillinaisuus ja selkeys. Tästä syystä projektissa käytettyä kieltä käsitteinen ei tarvitse määritellä viittaamalla alan kirjallisuuteen laajasti. Toisin sanoen olisi kohtuutonta vaatia käsitteille suuren yleisön hyväksymää määritelmää, jos asia on vasta muodostumisvaiheessa. (Salonen 2013, 12.)

2.1.1 Perustelu

Perustelulla tarkoitetaan toiminnan lähtökohtien määrittelyä ja vastausta kysymykseen ”miksi jotakin pitää kehittää juuri nyt?”. Perustelulle haetaan usein tukea nykytilanteen ongelmasta ja tulevaisuuden ihannekuvasta, visiosta. Näiden kahden seikan tasapainoinen vaikuttaminen johtaa dynaamiseen kehittämiseen. Perustelu pelkkään visioon nojaten saattaa johtaa ”pilvilinnojen” rakenteluun vailla todellisuuspohjaa. Vain ongelmiin pohjautuva perustelu saattaa johtaa vain ongelmasta toiseen, ongelmakierteeseen. (Toikko & Rantanen 2009, 57-58.)

Mitä konkreettisempi perustelu, sitä edullisempaa kehittämistoiminnan toteutuksen kannalta. Perustelemisen tehtävänä onkin ottaa kantaa siihen, mihin ongelmakohtiin tulisi puuttua juuri tässä kehitysprosessissa. Perustelemisessa otetaan usein kantaa kehittämisen yleiseen merkittävyyteen paikallisesti ja mahdollisesti sen seurannaisvaikutuksiin. Ajankohtaisuus on yksi merkittävimpiä tekijöitä kehittämisprosessin perustelemisessä. Saatetaan elää paikallisesti, kansallisesti tai vaikkapa globaalisti kehittämisen aikakautta, jolloin kehittämistoiminnan aloittamiseen on matala kynnys. Tästä huolimatta kehittämistoiminnan on aina perustuttava

tilannekohtaiseen harkintaan ja tosiasioiden tunnustamiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 57-58.)

2.1.2 Organisointi

Organisointi on indikaattori kehittämishankkeen hyväksynnästä ja virallistamisesta. Organisaation johdon hyväksyntä tai rahoittajan saaminen on merkittävä askel kehitysprosessissa. Organisoinnilla tarkoitetaan käytännön asioiden suunnittelua, valmistelua ja resurssien jakamista ja kohdentamista. Lisäksi sillä tarkoitetaan eri toimijoiden nimeämistä ja määrittelyä. Käsitteenä toimijat voivat olla esimerkiksi viralliset tahot, eri organisaatiot, asiakkaat tai kansalaiset. Organisointiin on tarkoituksenmukaista saada mukaan kaikki ne toimijat, joita kehittäminen koskettaa. Mikäli edellä mainitut muodostavat runsaan lukumääränsä vuoksi hallitsemattoman suuren joukon, on järkevää muodostaa työryhmä, jossa on edustus jokaiselta eri toimijalta ja näiden myöntämä mandaatti toimia ja edustaa omaa toimijaa tai sen alaa. Aloitusvaihe joka koostuu hankeideasta ja alustavasta suunnitelmasta ovat kriittisiä hankkeen suunnan linjauksen suhteen. (Salonen 2013, 17; Toikko & Rantanen 2009, 58-59.)

2.1.3 Toteutus

Puhuttaessa kehittämistoiminnasta muodostuu toteutus ideoiden ja oivallusten priorisoinnista ja erilaisista kokeiluista. Ideointi alkaa usein heti perustelun ja organisoinnin yhteydessä. Kysymys on kuitenkin pohjimmiltaan asetetun tavoitteen saavuttamisesta olemassa olevin resurssein aikataulussa pysyen. Priorisoinnin ja tarkoituksen mukaisuuden merkitys on suoraan verrannollinen kehitystyön mittakaavaan. Usein kehitys joudutaankin kohdentamaan vain tiettyyn asiaan, vaikka muutkin saman arvoiset asiat työyhteisössä kaipaavat kehittämistä. Toteuttamisessa voidaan myös kokeilla asioiden toimivuutta. Tällöin on edettävä lopputuloksen laadukkuuden vuoksi huomattavasti varovaisemmin ja omaa toimintaa on tarkasteltava kriittisemmin. Kokeilusta kerätään usein palautetta omaa toimintaa refleктоimaan ja kehittämään. Toteutusvaihetta voidaan pitää pisimpänä ja vaativimpana vaiheena, sillä tässä vaiheessa kaikki hankkeen osatekijät aktivoituvat. Toisaalta tätä vaihetta voidaan pitää myös hedelmällisimpänä vaiheena oppimisen, tuotoksen ja sisäisen- ja ulkoisen palkkion myötä. (Salonen 2013, 18; Toikko & Rantanen 2009, 59-60.)

2.1.4 Arviointi

Arvioinnin tehtävänä kehittämisprosessissa on toiminnan ja prosessin suuntaaminen. Jotta toimintaa voidaan suunnata, on tiedettävä ja tunnettava oma sijainti ja siksi arviointi on mukava kehittämistoiminnan tehtävissä. Arvioinnin tarkoituksena on tuoda ilmi mitä projektilla saatiin aikaan. Lisäksi on otettava huomioon muuttuvat seikat eli tekijät, joita ei oltu tunnistettu aiemmissa vaiheissa ja arviointivaihe mahdollistaa myös tämän. Perusajatuksena arvioinnissa on, että onko kehityshanke menossa kohti hankkeen tavoitteita vai onko tehtävä muutoksia omaan tekemiseen jossain tehtävävaiheessa. Vaiheena arviointi on yleensä lyhyt, joka tapahtuu vain kerran hankkeen aikana. Tällöin puhutaan valmiin hankkeen arvioinnista, ei itsekriittisestä mikrotason arvioinnista, joka liittyy keskeisesti spiraalimalliseen kehittämisprosessin malliin. (Salonen 2013, 18; Toikko & Rantanen 2009, 61-62; Suopajarvi 2013, 27.)

2.1.5 Tulosten levittäminen

Tällä viimeisellä tehtävällä kehittämisprosessissa tarkoitetaan juurruttamista. Kehitystuloksen vakinaistaminen ja sen normaaliksi saattamista. Usein tätä vaihetta tukemaan käytetään tuotteistamista eli menetelmän mallintamista. Tuotteistettua tuotetta voidaan tuottaa identtisesti tai hyvin lähellä sitä samoissa olosuhteissa samoista raaka-aineista paikasta riippumatta. Tulosten levittäminen on viimeinen vaihe, tulikoe, saavutetulle tulokselle, sillä organisaation on hyväksyttävä uutuus käyttöön ja ymmärrettävä sen tuomat edut. Tätä ilmiötä voitaneen pitää ikään kuin kehittämisprosessin vahtikoirana, sillä organisaatio voi yhtä hyvin hylätä uuden mallin tai tuotteen, mikäli ei koe sitä tarpeelliseksi. (Toikko & Rantanen 2009, 62-63.)

2.2 Kehittämistoiminta

Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan teoksessa esitellään neljä eri kehittämisprosessin mallia. (Toikko & Rantanen 2009, 64-72). Nämä mallit ovat lineaarinen malli, spiraalimalli, tasomalli ja spagettimainen malli. Näihin malleihin pohjautuu muun muassa Kari Salosen konstruktivistinen malli (Salonen 2013, 16). Näistä valitsin työni kehitystä kuvaamaan spiraalimallin, sillä kyseinen malli oli mielestäni paras kuvaamaan työni kehitystä lähinnä sen itsekriittisyyden ja -tarkastelun, reflektoinnin vuoksi.

2.2.1 Spiraalimalli

Spiraalimallissa kehitys kuvataan syklinä, jota toistetaan, kunnes voidaan todeta päämäärä saavutetuksi. Mallissa syklin osia ovat suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Spiraalimallissa painoarvoa annetaan paljon reflektoinnille eli arvioinnille. Mallissa arvioidaan syklin tulosta ja sen vaikutuksia kehitysprosessiin. Käytännössä arviointi tarkoittaa aikalisän ottamista ja objektiivisuuteen pyrkivää tarkastelua, sekä syklin eri vaiheisiin liittyvää kehittämistä tarpeen mukaan. Tästä syystä spiraalimalli on jatkuvasti uudistuvaan tilanteeseen sopeutuva ja on mielestäni tällaiseen työhön hyvä valinta vision ollessa olemassa, mutta siihen pääsy on vielä hämärän peitossa, sillä se sallii oman toiminnan tarkastelemisen ja toiminnan uudelleen suuntaamisen tarvittaessa ja jopa ohjaa siihen. (Salonen 2013, 15-16)

Kehittämiprosessissa toistuvat syklit muodostavat spiraalin. Sykli täydentää tarvittaessa myös jo muodostuneita syklejä, jolloin malli on itseään täydentävä. Näin ollen kehittämistyön lopputulema on suoraan verrannollinen siihen, kuinka monta sykliä prosessin aikana on ennätetty tehdä laatu huomioiden. Syklin oppimisvaihe on käytännössä reflektointivaihe. Oppiminen ei ole absoluuttista totuutta ilmentävä, vaikka se siinä hetkessä oikealta tuntuisikin. Tosiasiassa oppiminen perustuu vuorovaikutusten arviointiin ja sen reflektointiin. Ohjelmistokehittämisessä käytetään usein myös spiraalimallia tosin hieman muunneltuna versiona, jossa kehitetty prototyyppi toimii ikään kuin miinanraivaajana varsinaisen tuotoksen edellä. Tämän tarkoituksena on tuoda ilmi oman toiminnan epäkohdat ja heikkoudet. (Barry Boehm 2000, 3-4; Toikko & Rantanen 2009, 66-67.)

3 VAPAAEHTOISTOIMINTA

Suomessa vapaaehtois- ja/tai yksityissektori on hoitamassa yhä enenevässä määrin hyvinvointiyhteiskuntaa tukevia asioita, kuten terveydenhuoltoa ja turvallisuuspalveluita. Suomalaisten mielikuvat vapaaehtoistoiminnasta on usein positiivinen ja kannustusta saava. Kuluvan vuosituhaten alussa lähes 40 prosenttia suomalaisista oli osallistunut jollain tapaa vapaaehtoistoimintaan. Suurimpana motiivina tähän toimintaan on ollut halu auttaa muita (Yeung 2002.)

3.1 Vapaaehtoinen pelastuspalvelu

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (vapepa) on kaikille avoin 52 järjestön ja yhteisön operatiivinen toimielin, jonka tarkoituksena on auttaa apua tarvitsevaa. Näistä järjestöistä kymmenen on toimintaa tukevaa järjestöä ja loput 42 on hälytystoimintaa suorittavia järjestöjä. Vapepa on yksi monista Suomessa toimivista järjestöistä, jotka tukevat ja täydentävät viranomaistoimintaa. Järjestöt toimivat muun muassa onnettomuuksien ehkäisyssä, valistuksessa ja pelastusalan koulutuksessa. Vapepan toiminta pohjautuu sen jäsenjärjestöjen toimintaan. Jäsenjärjestöt ylläpitävät ja kouluttavat omaa henkilöstöään ja toimintaryhmiään, jotka ovat hälytysvalmiudessa ja tarvittaessa viranomaisen käytettävissä. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2011, 2; Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2016, 5.)

Vapepan organisaatorakenne jakaantuu kolmeen eri tasoon. Jäsenjärjestöjen valtakunnalliset edustajat muodostavat keskustoimikunnan, jonka tehtävänä on varmistaa ja tukea valtakunnallisella tasolla eri järjestöjen yhteensopivuutta pelastuspalvelutoiminnassa. Seuraavalla tasolla on eri toimijat tai niiden edustajat maakunnittain. Tätä tasoa organisaatiossa kutsutaan maakuntatoimikunnaksi ja näitä toimikuntia on Suomessa 15 kappaletta. Eri järjestöjen pelastuspalvelutoimintaan kuuluvat henkilöt kuuluvat oman järjestönsä toimintaryhmään, joka muiden paikallisten järjestöjen toimintaryhmien kanssa muodostaa paikallistoimikunnan, joita on 100 kappaletta Suomessa. Näihin toimikuntiin kuului vuonna 2016 noin 18 000 vapaaehtoista. (Vapepa organisaatio, luettu 19.4.2017; Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2016, 2.)

Suomessa oli vuonna 2015 noin 22 500 vapaaehtoista vapepaan kuuluvaa henkilöä. Vapepaa ja rahoittaa Suomen Punainen Risti (SPR) ja Raha-automaattiyhdistys. Vapepan kokonaiskulut vuositasolla on noin 1,5 miljoonaa euroa. Vapepan yleisestä koordinoinnista vastaa SPR. Vapepan meri- ja järvipelastustoimintaa koordinoi Suomen meripelastusseura. Meripelastustoiminta käsittää muun muassa erilaisia pelastus- ja avunantotehtäviä, etsintätehtäviä ja ensivastetehtäviä. Vapepan lentopelastustoimintaa koordinoi Suomen lentopelastusseura ja sen toiminta käsittää etsintä- ja palolentoja. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2015, 2; Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2016, 2).

3.1.1 Vapepan tarkoitus

Vapepan tarkoituksena on olla viranomaisen tukena ja apuna etenkin tilanteissa, joissa auttajien runsaasta lukumäärästä on etua ja sen perustehtävänä on auttaa ihmistä, joka on avuntarpeessa. Esimerkkinä tällaisesta tapauksesta on maastoon kadonneen henkilön etsintä, jolloin etsijöiden suuri määrä kattaa verrattain lyhyessä ajassa laajan alueen hallitusti. Lisäksi vapepa toimii esimerkiksi tulipalojen jälkeisessä ensihuollossa tai henkisen tuen antamisessa, kriisitilanteissa. Kirjo on laajahko, sillä vapaaehtoisten siviiliammattit ovat vaihtelevia ja tarjoavat sieltä ammennettua ammattiosaamista vapaaehtoistyön kenttään järjestön ohjaamana. Vapepa on viranomaisten hälytettävissä ennalta sovittuihin tehtäviin. Vapepan yhteistyötahojen mukaan tärkeimpänä asiana järjestössä pidetään auttamisvalmiutta, joka on ajasta ja paikasta riippumatonta. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2016, 5.)

Hälytyksiin vapepa:sta osallistuvat hälytysryhmissä olevat vapepa-jäsenet. Näin ollen vapepaan kuulumisen ei automaattisesti tarkoita viranomaistoimintaan hälytettävissä olemista. Lisäksi vapepa kouluttaa omaa henkilöstöään yhtenäisen osaamisen varmistamiseksi erilaisin harjoituksin, sekä paikallisin ja valtakunnallisoin kurssein ja koulutuksin. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2016, 7.)

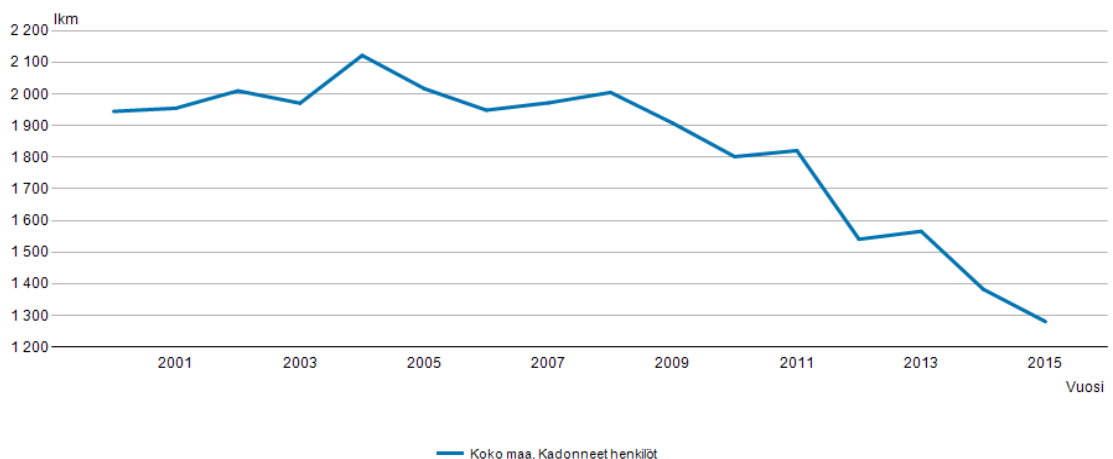
3.1.2 Vapepan synty

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu on perustettu vuonna 1964. Tuohon aikaan oli kadonneiden henkilöiden etsinnöissä useasti todettu viranomaisten resurssien riittämättömyys ja julkisuuteen esitettiin vakinaisen viranomaisia varten perustettava palvelujärjestelmä. Vapepa toiminta sai alkunsa muoniolaisen tytön eksyminen tunturimaastoon, joka käynnisti laajat etsinnät 1963. Operaation myötä Suomen Punainen Risti sai signaalia aloitteen tekemisestä viranomaisia avustavan järjestön perustamisesta. Viranomaiset suostuivat myöhemmin Suomen Punaisen Ristin suunnitelmaan asiasta ja Vapaaehtoinen pelastuspalvelu oli syntynyt. (Vapepa historia, luettu 19.4.2017)

4 TILASTOTIETOA

Suomessa poliisille ilmoitettuja kadonneita henkilöitä oli vuonna 2015 valtakunnallisesti 1 282 kappaletta (Rikander 2016, 7; Tilastokeskus). Samaisena vuonna vapepa hälytettiin kadonneen ihmisen etsintöihin 218 kertaa. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2015, 8). Laskennallisesti näin ollen vapepa hälytettiin noin joka kuudenteen poliisin tehtävään, jossa henkilö oli ilmoitettu kadonneeksi. Tilastokeskuksen taulukon 1. mukaan Suomessa poliisin tietoon tulleiden ihmisten katoamismäärät ovat laskeneet vuodesta 2000 vuoteen 2015 noin 650:llä hengellä. Tilaston mukaan vuonna 2000 poliisille ilmoitettiin noin 1950 kadonnutta henkilöä. Vuonna 2015 vastaava luku on jo aiemmin mainittu 1 282 kappaletta.

Eräitä poliisin tehtäviä muuttujina Kunta, Tehtävät ja Vuosi



Lähde: Tilastokeskus

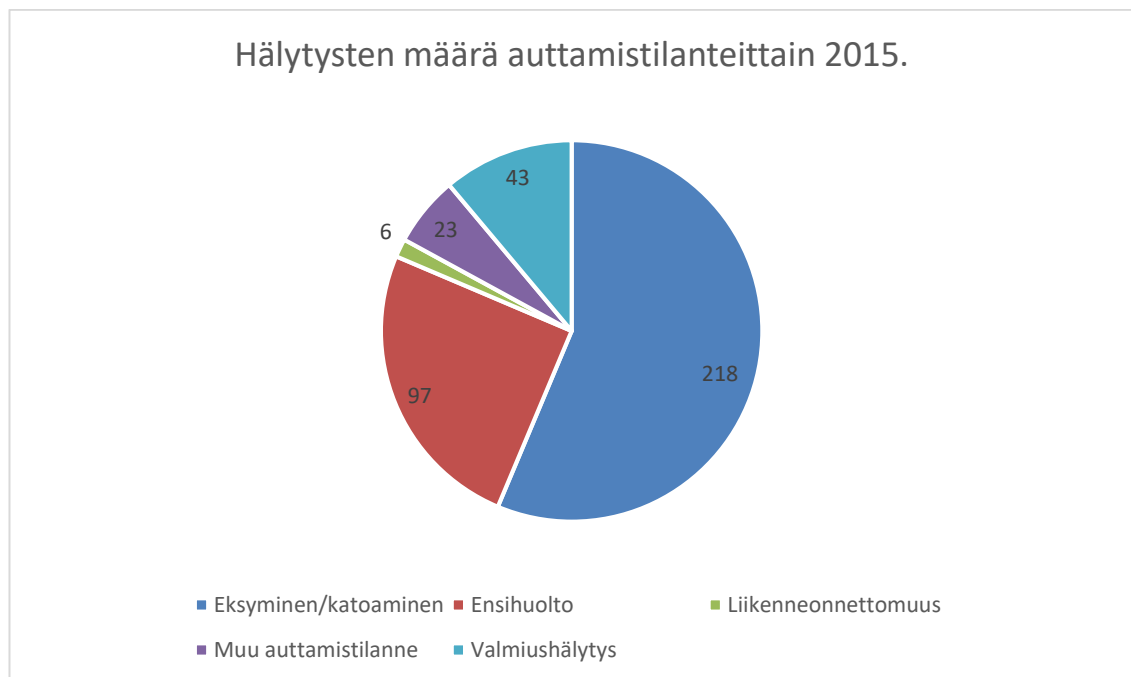
Kuvio 1. Kadonneiksi ilmoitetut henkilöt Suomessa 2000-2015, kpl. Tilastokeskus.

Syitä muutokseen on varmasti monia ja niitä ei tässä työssä pohdita, mutta suurimpana tekijänä lienee älypuhelinteknologian saavuttaneen yhä suuremman osan väestöstä. Tilastokeskuksen taulukon mukaan vuonna 2013 56 % Suomen väestöstä ikäluokassa 16-89 vuotiaat omasivat älypuhelimien omaa käyttöön. Vuonna 2016 samalla väestöryhmällä vastaava prosenttiyksikkölukema oli 72. Älypuhelimien teknologia yleisesti sisältää myös paikannusteknologiaa, jolloin eksymisiä tapahtuu huomattavasti vähemmän kuin ennen, mikäli älylaite on toimintakykyinen ja sitä osataan käyttää ja sen tuottamaa informaatiota tulkita oikein.

Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö

| | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 |
|--|--------------------|------|------|------|
| | % 16–89-vuotiaista | | | |
| Internetin käyttäjät | 85 | 86 | 86 | 88 |
| Internetiä useasti päivässä käyttävät | 61 | 64 | 67 | 72 |
| Älypuhelin omassa käytössä | 56 | 63 | 69 | 72 |
| Verkkokaupasta viimeisen 3 kuukauden aikana ostaneet | 44 | 48 | 45 | 62 |

Taulukko 1. Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Tilastokeskus.



Kuvio 2. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun hälytysten jakautuminen auttamistilanteittain vuonna 2015. Vapaaehtoinen pelastuspalvelu.

Vuonna 2015 vapepa hälytettiin Suomessa eri tahojen toimesta yhteensä 387 kertaa (Vapepa, 2015). Näistä hälytyksistä 218 kertaa hälytyksen syynä oli ihmisen eksyminen tai katoaminen. Vapepan ylläpitämän valmiustietokannan mukaan näistä ihmisen eksymis- tai katoamistehtävästä vuonna 2015 hälyttävänä osapuolena oli poliisi 153 kertaa (Rikander 2016, 12). Kuitenkin poliisin tulostietojärjestelmän (Polstat) mukaan poliisi on vuonna 2015 saanut apua/tukea vapepa:lta 27 kertaa. Komisario Henri Rikander on aihetta pohtinut katsauksessaan poliisin ja vapepan yhteistoiminnasta ja sen kustannuksista 2010-2015 ja epäillyt syyksi välinpitämättömyyttä, tietämättömyyttä ja näppäilyvirheitä tehtävän kirjanpitoa hoidettaessa poliisiorganisaatiossa. Poliisin tulostietojärjestelmään ei tallennu muuta tietoa tehtävästä suoritekoodin perusteella, kuin

että onko käytetty, joten sitä kautta ei vapepan käyttöä poliisitehtävällä voi sen laajemmin ja yksityiskohtaisemmin tilastoida. Tästä syystä työssäni suunniteltiin ja toteutettiin työkalu vapepan ja poliisin yhteistoiminnan tilastointia ja kirjanpitoa varten.

5 VIRANOMAISYHTEISTYÖN KÄSITTEITÄ

On eri asia puhua viranomaisten yhteistyöstä ja yhteistyöstä viranomaisen kanssa. Tämän asian ja tähän liittyvien käsitteiden epäselvyyden vuoksi käyn niitä lävitse tässä kappaleessa. Käsitteellä tarkoitetaan yleisesti ihmisen muodostamaa ajatusmallia jostakin asiasta, tarkoitteesta. Jotta tämä ajatusmalli olisi mahdollisimman yhtenevä väestön keskuudessa, tulee tätä tarkoitetta kuvailla riittävässä määrin. (Sanastokeskus 2006, 6)

5.1 Viranomainen

Jotta voidaan puhua viranomaisesta ja viranomaiseen liittyvistä asioista, on termi ”viranomainen” ensin määriteltävä. Julkisuuslain 4§ määrittelee viranomaisen tarkoittamaan muun muassa valtion hallintoviranomaisia sekä muita valtion virastoja ja laitoksia, tuomioistuimia ja muita lainkäyttöelimiä, valtion liikelaitoksia ja kunnallisia viranomaisia. Näin ollen voidaan viranomaisesta puhua pysyvänä julkishallinnollisena toimielimenä, jolla on säädöksillä annettu toimivalta ja velvollisuus nimettyjen tehtävien hoitamiseen. On kuitenkin syytä muistaa, että viranomaisen käsitteen sisältö vaihtelee lainsäädännössä tai niiden välillä. Näin ollen voidaan todeta, että viranomaisen-käsitettä ei ole määritelty yleisellä tasolla. Tärkeää on myös huomioida, että viranomaisen käsitteenä voi tarkoittaa eri yhteyksissä eri asioita. Mitä enemmän viranomaisen-termiä käytetään tieteellisessä merkityksessä, sitä suuremmaksi kasvaa tarve kyseisen termin määrittelmälle. (Tarkka 2017; Valtonen 2007, 10.)

5.2 Yksityinen osapuoli viranomaistehtävällä

Viranomaistehtävällä tarkoitan tässä työssä hätäkeskuksen välittämää tehtävää, jonka hoitaminen on laissa viranomaiselle säädetty. Tämän kappaleen tarkoituksena on selventää lukijalle, miten laissa viranomaiselle säädettyä tehtävää voi tosiasiasa hoitaa ja operoida kolmannen sektorin eli yksityisen puolen toimija viranomaisen sijaan tai olla osana toimintaa. Yksityisellä puolella tarkoitan yrityksen ja/tai järjestöjen toimijoita, jotka eivät mahdu viranomaisen-käsitteen alle.

Edellisessä kappaleessa mainittiin viranomaisen olevan julkishallinnollinen toimielin. Kuitenkin usein esimerkiksi ensihoitopalveluja tarjoaa yksityinen yritys, joka ei ole tällainen toimielin. Paloviranomaiselle säädettyä tehtävää saattaa hoitaa rekisteröity yhdistys, vapaaehtoinen palokunta. Nämä esimerkkitapaukset ovat mahdollisia, sillä esimerkiksi laki yksityisestä terveydenhuollosta (9.2.1990/152) ja pelastuslaki (29.4.2011/379) sallivat, mutta myös määrittelevät sen toiminnan, mikäli tätä mahdollisuutta käytetään. Laki ja säädökset ohjaavat tarkastikin yksityistä toimijaa toimialalla. Tällä halutaan varmistaa toiminnan laadukkuus ja saatavuus.

Lain myötä viranomaisen tehtäväkentän kuva on muuttunut ainakin osittain. Tämä tarkoittaa sitä, että viranomainen on edelleen vastuussa säädöksessä mainitun tehtävän järjestämisestä, mutta sillä on enemmän vaihtoehtoja tehtävän hoitamiseksi. Näin ollen viranomaisen ei aina välttämättä tarvitse olla operatiivisen toiminnan tuottajana, vaan voi jättäytyä ohjaamaan ja valvomaan sitä kolmannen sektorin hoitaessa operatiivisen toiminnan osittain tai jopa kokonaan tarkasteltavasta laajuudesta riippuen. Tämä ei kuitenkaan poista viranomaisen perimmäistä vastuuta toiminnasta ja sen järjestämisestä. Samankaltaisia lakeja on muun muassa laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) ja laki yksityisistä sosiaalipalveluista (22.7.2011/922). Viranomainen voi myös käyttää yksityistä sektoria oman toimintansa tukena ja apuna. Tällainen toiminta on aina viranomaisen aloitteesta tapahtuvaa ja perustuu yleensä toimijoiden keskinäiseen sopimukseen, jonka laki ja säädökset mahdollistavat. (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, 1)

5.3 Viranomaisyhteistyö

Käsitteelle viranomaisyhteistyö ei ole tiettyä yleisesti hyväksyttyä määritelmää olemassa vaan se vaihtelee toimintaympäristöjen mukaan (Valtonen, 7). Näin ollen tätä työtä varten viranomaisyhteistyö on määriteltävä ja olen sen määritellyt seuraavasti: viranomaisyhteistyöllä tarkoitan sellaista toimintaa, joka säädöksellä kuuluu viranomaiselle ja jota hoitamassa on lisäksi muita viranomaisia omalla osa-alueellaan. Toisin sanoen toiminnassa on laissa usealle eri viranomaiselle kuuluvia tehtäviä. Osalle toimijoista, kuten poliisille, ensihoidolle ja pelastusviranomaiselle keskinäinen viranomaisyhteistyö on päivittäistä. Tästä esimerkkinä olkoon vaikkapa liikenneonnettomuus, jossa eri viranomaisilla on oma tehtävänsä.

Vapaaehtoistoiminta viranomaiselle kuuluvissa tehtävissä on lähes aina vapaaehtoiselle järjestönsä kautta organisoitua ja heidän näkökulmastaan yhteistyötä viranomaisen kanssa, viranomaisyhteistyötä. Toisaalta viranomaisen näkökulmasta vapaaehtoistoiminnan käyttäminen tehtävillä on yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa tai laajemmin ajateltuna yhteistyötä sidosryhmien kanssa.

5.4 Virka-apu

Virka-avulla tarkoitetaan viranomaisen toimivallan käyttämistä, jotta toinen viranomainen voi suorittaa oman tehtävänsä, joka ilman virka-apua olisi kohtuutonta tai mahdotonta suorittaa. Viranomaisyhteistyö on myös virka-avun antamista ja saamista, mutta puhuttaessa virka-avusta ollaan toisen viranomaisen tehtäväalueella, joka edellyttää virka-avun pyytämistä. Viranomaisen on hallintolain 10§:n mukaisesti avustettava toista viranomaista ja edistettävä viranomaisten välistä yhteistyötä. Virka-avusta toiselle viranomaiselle säädetään kutakin viranomaista käsittelevässä laissa erikseen. (Mäkelä 2016).

6 LAINSÄÄDÄNTÖÄ, OHJEITA JA SOPIMUKSIA

6.1 Poliisi

Voimassa olevan poliisilain (PolL 872/2011) 1 luvun 1 §:ssä kerrotaan poliisille kuuluvat tehtävät. Näihin tehtäviin lukeutuu ryhtyminen tarpeellisiin toimenpiteisiin, mikäli on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi. Lisäksi poliisilain 6 luvun 1 §:n mukaan poliisin on toimitettava poliisitutkinta, jos se on ilmoituksen perusteella tai muusta erityisestä syystä tarpeen kadonneen henkilön löytämiseksi.

Poliisilain 9 luvun 4§ antaa poliisille mahdollisuuden käyttää vapaaehtoisjärjestöjä apunaan etsintätehtävissä sekä muissa sellaisissa avustustehtävissä, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä. Etsintätehtävissä etsintää johtava poliisimies voi tehdä päätöksen vapaaehtoisjärjestön käyttämisestä itse. Muussa avustustehtävissä päätöksen tekee päällystöön kuuluva poliisimies. Lisäksi poliisilain 9 luvun 3§:n mukaan voidaan jokainen velvoittaa päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräyksestä avustamaan poliisia hengenvaarassa olevan kadonneen etsimisessä, ihmishengen pelastamisessa, loukkaantuneen auttamisessa sekä

huomattavan omaisuus- tai ympäristövahingon torjumisessa. Tosin määräyksen on oltava myös kohtuullinen määrättävälle samaisen lakipykälän mukaan.

6.2 Suomen Punainen Risti

Laki Suomen Punaisesta Rististä (238/2000) 1§:n mukaan Suomen Punainen Risti on Suomen valtion tunnustama julkisoikeudellinen yhdistys. Järjestö on Suomen ainoa kansallinen yhdistys, joka kuuluu kansainväliseen Punaisen Ristin liikkeeseen. 5§:n mukaan yhdistyksen säännöt annetaan tasavallan presidentin asetuksella.

Tasavallan presidentin asetus Suomen Punaisesta Rististä (811/2005) muun muassa määrittelee järjestön tarkoituksen. Asetuksen mukaan järjestön tarkoituksena on esimerkiksi suojella elämää ja terveyttä, pelastaa ihmishenkiä, auttaa heikoimmassa asemassa olevia, tukea ja avustaa maan viranomaisia ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tarkoitusta toteutetaan asetuksen mukaisesti esimerkiksi pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan harjoittamisella ja hankkimalla sekä kouluttamalla vapaaehtoisia ja ammattihenkilöitä eri sektoreille toimintaympäristössään.

6.2.1 Vapaaehtoinen pelastuspalvelu

Johtosäännössään vapaaehtoinen pelastuspalvelu ilmoittaa olevansa tukiorganisaatio kaikille viranomaisille, joka tarjoaa auttamistehtäviin koulutettuja vapaaehtoisia (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2013, 2). Suomen Punainen Risti toimii järjestön yhdysjärjestönä ja koordinoi toimintaa yleisen vapaaehtoisen pelastuspalvelun osalta. Johtosäännön mukaisesti vapaaehtoinen pelastuspalvelu on hierarkkisesti jaoteltu toimikuntiin, jotka vastaavat toiminnasta valtakunnallisella, maakunnallisella ja paikallisella tasolla. Jokaisella toimikunnalla on oma tehtävänsä organisaatiossa. Yksittäiselle vapaaehtoiselle lähin toimikunta lienee paikallistoimikunta, jonka tehtävänä on muun muassa huolehtia hälytysryhmien valmiudesta, suunnitella ja järjestää koulutustoimintaa omalla vastuualueellaan sekä tiedottaa ja raportoida toiminnasta.

6.3 Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun välinen yhteistyö

Poliisihallitus on tehnyt sopimuksen poliisin ja Suomen Punaisen Ristin välille, jossa käsitellään yhteistoimintaa poliisilain 9 luvun 4§:n tarkoituksessa (Poliisihallitus 2015). Lisäksi samassa sopimuksessa on osapuolina Suomen Meripelastusseura ry ja Suomen Lentopelastusseura ry. Sopimuksen mukaan maalla suoritettavasta kokoontumisesta johtaneesta etsintätehtävästä ja muusta avustustehtävästä maksetaan kiinteä 400 euron suuruinen korvaus ajasta ja vapaaehtoisten määrästä riippumatta vapaaehtoisen pelastuspalvelun alueorganisaatiolle. Tämän lisäksi maksetaan tehtävään käytettyjen moottoriajoneuvojen välittömät kulut. Suomen meripelastusseura ry:n ja Suomen lentopelastusseura ry:n jäsenyhdistyksen suorittamasta etsintätehtävästä tai muusta tehtävästä maksetaan erillisen ohjeen mukaan. Korvauksia ja/tai palkkiota maksetaan vain todelliseen etsintätoimintaan johtaneesta toiminnasta, ei johtoryhmän hälyttämisestä, valmiushälyttämisestä tai ennakkoon sovitusta harjoitushälyttämisestä.

Poliisihallituksen poliisille ja vapaaehtoisjärjestöille antamassa ohjeessa (Poliisihallitus 2013) käydään lävitse tarkemmin poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteistoimintaan liittyviä seikkoja. Ohje linjaa erilaisia tehtäviä, johon vapepa-järjestöä voidaan käyttää. Näihin lukeutuu muun muassa etsintä-, avustus- ja kuljetustehtäviä. Henkilöetsintätehtävät on jaettu kahteen eri luokkaan, jotka ovat hätäetsintä ja tutkinnallinen etsintä. Hätäetsinnässä odotetaan etsittävän olevan elossa ja avun tarpeessa välittömästi katoamisen jälkeen. Etsinnässä voidaan käyttää ja on käytettävä kaikkia tarkoituksenmukaisia keinoja henkilön löytämiseksi mahdollisimman pian. Tutkinnallisessa etsinnässä etsinnän tarkoitus on tukea poliisin muuta tutkintaa tai esitutkintaa ja etsintää voidaan tehdä pitkälläkin aikajänteellä ja -viiveellä.

Poliisi on aina vastuussa etsintätehtävän operatiivisesta johtamisesta ja luo tarvittavan organisaation tilanteeseen. Mikäli vapaaehtoisjärjestöä päätetään käyttää, liittyy vapepan organisaatio poliisin tilanneorganisaatioon omana organisaationaan ja omine johtosuhteineen. Poliisilain 9 luvun 5§:n perusteella poliisimies voi yksittäistapauksessa valtuuttaa poliisia avustavan henkilön käyttämään poliisimiehelle kuuluvia valtuuksia. Valtuutuksen laillisuudesta vastaa valtuutuksen antava poliisimies. Vapaaehtoisjärjestöön kuuluva saattaa joutua käyttämään julkista valtaa esimerkiksi poliisin eristämisen alueen valvonnassa. Tällöin poliisin on selostettava, miten tehtävä

suoritetaan ja että henkilön on ilmoitettava peruste tehtävänsä laillisuudelle, esimerkkinä poliisin pyyntö poliisin virkatehtävän suorittamiseksi.

Mikäli poliisi päättää käyttää vapepan apua poliisitehtävällä, tehdään tästä ennakoilmoitus ja/tai hälytys hätäkeskukseen, meripelastuksen johtokeskukseen tai vapepan maakunnalliselle hälytyspäivystäjälle, joka antaa edelleen tiedon vapaaehtoisille. Ennakoilmoituksessa poliisi on yhteistyössä vapepan johdon kanssa arvioinut tehtävään liittyviä seikkoja, kuten toiminta-alue ja -laajuus, etsintätapa ja kiireellisyys. Tällä tavoin etsinnän alkamisesta saadaan olosuhteisiin nähden mahdollisimman tehokas, nopea ja tarkoituksenmukainen.

Sopimuksen mukaisesti poliisilaitoksilla on nimetyt yhteyshenkilöt, jotka suunnittelevat vapaaehtoisjärjestöjen kanssa toteutettavat koulutukset ja yhteistoimintaharjoitukset. Lisäksi yhteyshenkilölle on ilmoitettu vuosittain tiedot paikallisen vapepan hälytysvalmiudesta ja -vahvuudesta sekä käytettävästä kalustosta. Nämä tiedot tulee sisällyttää poliisiyksikön toimintasuunnitelmaan kadonneen henkilön tapauksessa. Lisäksi poliisilaitokset jakavat tiedot poliisin johto- ja tilannekeskukseen sekä hätäkeskukseen.

Vapaaehtoisjärjestöön kuuluvat henkilöt, jotka ovat vapaaehtoistoimintansa kautta osallistuneet poliisin avustamistehtävään, ovat vaitiolovelvollisia poliisilain 7 luvun 1 §:n mukaisesti.

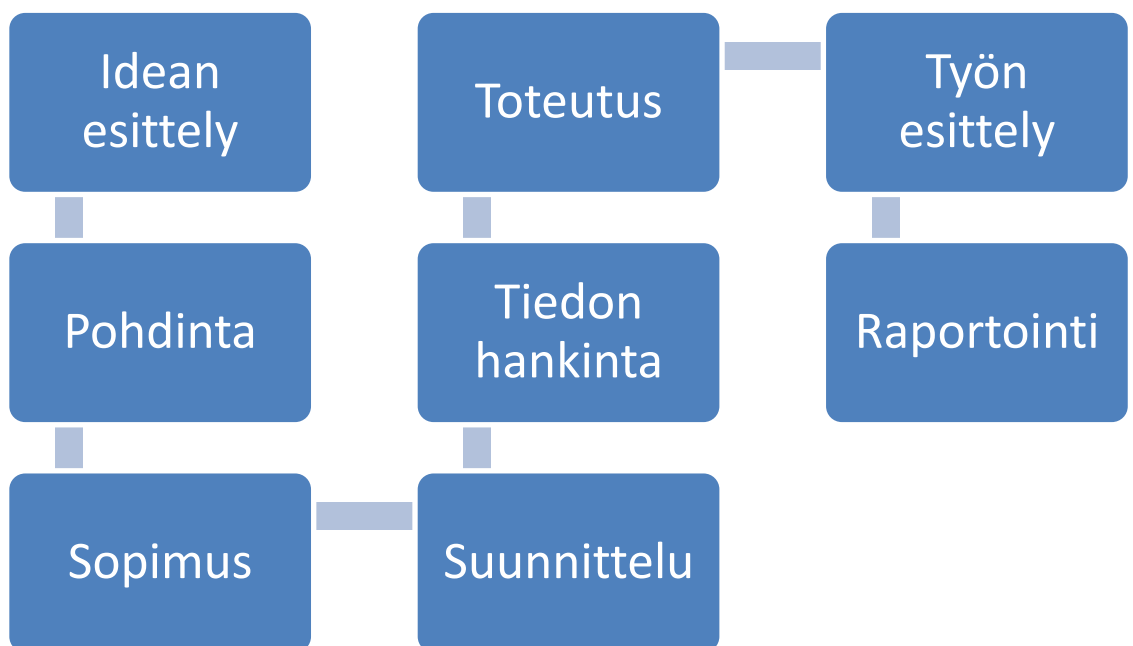
7 VAPEPA-NEUKKARI PROJEKTINA

7.1 Projektin vaiheet

Työn projektityöksi määrittelemisen ei ole hankalaa, sillä työllä oli selkeä tavoite eli luoda alusta vapepan käytön kirjaamiseen ja tilastointiin poliisitehtävillä. Työ on kertaluontoinen ja puhuttaessa tuotekehitysprojektista on työn pyrittävä parantamaan olemassa olevaa tuotetta tai luotava kokonaan uusi. Tulos on konkreettinen ja suunniteltu, sekä sillä on olemassa ohjausorganisaatio. Lisäksi tuotekehitysprojekti tehdään yleensä organisaation omaan käyttöön (Mäntyneva 2016, 12; Salonen 2013, 13). Vapepa-neukkarissa luotiin uusi alusta, johon haettiin inspiraatiota syntyneestä tarpeesta ja jo olemassa olevasta, joskin vaillinaisesta ja epäjärjestelmällisestä tavasta tehdä

kirjanpitoa. Eli nyt asia pyritään tekemään yksinkertaisemmin ja yhtenäisesti verrattuna aiempaan poliisilaitosten tapaan kirjata vapepan käyttöä.

Vapepa-neukkari – projekti oli organisaatorakenteeltaan kevyt, sillä suunnittelun, toteutuksen ja päättämisen toteutti pääosin allekirjoittanut. Näin ollen projektin toteutus ja suunnittelu olivat jokseenkin dynaamista ja mukautumiskykyistä tarpeen mukaan, joka on vahvuudeksi luettava asia. Vahvuutena on myös oma, joskin lyhyt kokemus poliisin työstä ja tätä kautta hankittu näkemys poliisin työstä ja siitä, millainen järjestelmän tulisi olla, jotta se täyttäisi tarkoituksensa, mutta myöskin vaatimuksensa. Työn aikana ei tarvinnut juurikaan sopia muiden kanssa esimerkiksi aikatauluista, vaan työtä pystyi tekemään juuri silloin kun itselle parhaiten sopi. Projektin aikana tukea ja ohjausta sai halutessaan, mutta oma tila annettiin työn toteuttamiselle. Projektin kannalta myös heikkoutena mainittakoon kolikon käänttöpuoli eli se, että tein työtä yksin. Tällöin projektin eteneminen oli pelkästään minun varassa. Lisäksi näkemys valmiista työstä oli omani ja näkemykseen pyrin hakemaan uusia näkökulmia näyttämällä neukkaria työharjoittelun aikana työkavereilleni ja koululle paluun jälkeen muutamalle muulle opiskelijalle. Tarkoituksena oli laajentaa näkemystä ja tehdä havaintoja, jotka eivät ilman ulkopuolisen mielipidettä olisi välttämättä koskaan tulleet mieleen ja sitä kautta työhön.



Kaavio 1. Vapepa-neukkari – projektin vaiheet.

7.1.1 Aloitus

Projekti sai alkunsa komisario Rikanderin viestistä, jossa hän etsi opiskelijaa toteuttamaan ideaansa, joka olisi osa hänen laajempaa työtään asian parissa. Olin tuolloin työharjoittelussa ja vastasin olevani kiinnostunut ja sovimme tapaamisen opintojeni lähijaksolle syyskuun alkuun. Syyskuussa Rikander esitteli ajatuksensa ja asiasta keskusteltuaamme sain käsityksen työn luonteesta. Jäin miettimään työn kuvausta ja omien resurssien suhteuttamista siihen ja työn lopputuotteen laatuun. Mitkä olisivat haasteet ja mikä olisi vahvuuteni työn tekemisessä. Alusta asti oli selvää, että työtä tulitisiin tekemään verkkopohjaiselle alustalle jo valtakunnallisen tavoitettavuuden vuoksi. En ollut aiemmin tehnyt tämän kaltaista työtä, jossa verkkoon tuotettaisiin jotain ja tietotaito itse verkkotuotannon kannalta oli olematon. Tästä syystä toinkin esille alustavissa suunnitelmissa, että tietotekniikan puolelta olisi saatava tukea työn toteuttamiseksi. Omasin aiemmista opinnoistani hieman osaamista tilastojen käsittelystä ja luomisesta ja olin tehnyt ammattikorkeakoulun opinnäytetyön jo ennen poliisialan opintoja. Lisäksi pidin ajatuksesta ottaa haaste vastaan ja tehdä jotain itselleni uutta, astua epämukavuusalueelle. Toisaalta mielessä kävi, riittäisivätkö omat rahkeet pitämään työ riittävän laadukkaana ja miten työ tulisi rajata laadun ja toiminnallisuuden kärsimättä, mutta työn määrän olevan kohtuullinen ja tarkoituksenmukainen sekä aikataulullisesti toteutettavissa noin puolessa vuodessa kaiken muun ohella. Päätös työn tekemisestä syntyi parin päivän pätkäilyn jälkeen ja sopimus opinnäytetyön ohjaamisesta tehtiin Henri Rikanderin ja poliisiammattikorkeakoulun lehtorin Markku Myllylän kanssa.

7.1.2 Läpivienti

Suunnittelussa painopisteenä oli käytännöllisyys, käytettävyys ja loppukäyttäjän ajatteleminen muutenkin eri tietojärjestelmien täyttämässä työelämässä. Lisäksi alustan tulisi olla helposti muokattavissa tarkoituksenmukaiseksi ilman erikoistunutta tietotekniikka-alan osaamista. Näin ollen toteutuslueksi valikoitui Microsoft (MS) Sharepoint – alusta, joka on jo muissa yhteyksissä poliisin käytössä valtakunnallisesti. (Poliisi). Poliisiopintojen aikana olin myös käyttänyt MS Sharepoint – ympäristöä, joten kynnys sen valikoitumiseen oli matala. Myös työn ohjaaja Rikander oli Sharepointin kannalla, joten sellainen alusta perustettiin ja nimettiin Vapepa-neukkariksi.

Tämän jälkeen sain käyttööni poliisilaitosten vastaukset liittyen vapepan käyttöön, jota käsitellään Rikanderin katsauksessa. Analysoin materiaalia löytääkseni ne muuttujat, joita neukkarissa ja edelleen kirjanpidossa ja tilastoinnissa tarvittaisiin tässä tapauksessa. Työni aikana olin myös yhteydessä vapepan valmiuskoulutussuunnittelija Jukka-Pekka Kaasiseen, joka toimitti tilastotietoa vapepan toiminnasta ja hälytyksistä työtäni varten. Lisäksi vapepan valmiuskoordinaattori Arsi Veikkolainen toimitti muutamia esimerkkilaskuja, jotka olivat vapepa:lta poliisille osoitettuja ja koskivat hälytystehtävien sopimuksen mukaisia korvauksia. Laskuja käytin oman työni kirjanpito-osuutta varten, jotta tiesin tarkkaan, mitä tietoja laskusta selviää ja jota voidaan edelleen tallentaa vapepa-neukkariin. Veikkolainen myönsi myös pääsyn vapepan OHTO-järjestelmään, jota käytetään vapepan henkilöstön hälyttämisessä tarvittaessa vapepan organisaation toimesta. (Vapepa, 2016) Lisäksi OHTO-järjestelmä tuottaa tietoa operatiiviseen käyttöön niin vapepalle itselleen, kuin viranomaisillekin ja sitä käytetään alustana operaatioista raportointiin. Järjestelmästä olen päässyt näkemään, miten vapepa pitää kirjaa ja raportoi hälytystehtävistään ja tätä informaatiota olen myös käyttänyt hyväkseni omalta osaltaan suunnitteluvaiheessa ja myös toteutuksen aikana.

Minulle luotiin muokkaaja-tason oikeudet neukkariin ja pääsin tutustumaan ympäristöön uudesta näkökulmasta aiemman käyttäjätason sijaan. Työni aikana oli hankalaa tavoittaa henkilöitä, jotka olisivat voineet opastaa alustan käyttämisessä ja käytännön työn aloittamisessa erinäisistä syistä johtuen. Tästä johtuen jouduin itse opettelemaan alustan käytön yritys ja erehdys – menetelmällä, sekä erilaisia ohjeita ja oppaita selaamalla. Kaksi kertaa olin yhteydessä Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen (Valtori) helpdeskiin, josta osattiin neuvoa asiani ratkaisemiseksi, kunhan asiansa osasi kertoa yksiselitteisesti. Muutoin työssäni eteenpäin pääsemiseksi käytännön toteutuksessa otin mallia muiden neukkareiden toteutustavasta ja -mallista.

Vapepa-neukkarissa loin taulukon, johon lisätään informaatiota tarkoitukseen suunniteltu kaavake täyttämällä. Kaavake täytetään aina vapepan ja poliisin yhteistyön jälkeen poliisin tilanneorganisaation johtajan toimesta. Perusteena tälle on kirjaajan ensikäden tieto tapahtumista ja taustoista. Muiden kirjallisten töiden ohella vapepa-neukkariin tehtävän syöttäminen on varsin yksinkertainen ja nopea. Suunnittelua tehtiin ja muutettiin myös tässä toteutusvaiheessa tarpeen mukaan. Esimerkiksi lomakkeen täytettävien sarakkeiden järjestystä ja sisältöä muutettiin loppukäyttäjän näkökulmasta

mahdollisimman edulliseksi. Taulukkoon kertyneestä informaatiosta lasketaan edelleen automaattisesti erilaisia määreitä, kuten henkilötyötuntien määrä. Informaatiosta voidaan myöhemmin tehdä tilastoja ja kaavioita, sillä data on suoraan yhteensopiva erilaisten laskentataulukko-ohjelmien, kuten MS Excelin kanssa.

7.1.3 Päätäminen

Työn esittelyllä tarkoitetaan tässä yhteydessä itse vapepa-neukkarin toiminnallista esittelyä komisario Henri Rikanderille ja PolAmk:n lehtori Markku Myllylälle. Esittelyssä täytetään malliesimerkkinä vapepa-tehtävän kirjaamisen ensimmäinen eli operatiivinen vaihe ja toinen eli taloudenpidollinen vaihe. Näistä kahdesta vaiheesta olen kertonut liitteenä olevassa ohjeistusosiossa tarkemmin. Samainen ohjeistus löytyy Vapepa-neukkarista. Lisäksi neukkarin toimintaperiaatteita ja -sytä selvennetään tarvittaessa.

Olen pohtinut vapepa-neukkarin reitiksi käytännön työelämään seuraavaa kuvitteellista tapaa:

- Ensimmäinen vaihe
 - Poliisihallitus ohjeistaa poliisilaitoksia kirjaamaan kaikki vapepa-tehtävät yhtenevällä ja verrattavissa olevalla tavalla ottamalla vapepa-neukkari operatiiviseen käyttöön
 - Poliisilaitos asettaa vapepa-yhteyshenkilönsä vastuukäyttäjäksi vapepa-neukkariin omalla toiminta-alueellaan. Vastuuhenkilö opastaa ja kouluttaa alueensa kenttäjohtajat vapepa-neukkarin käyttöön ja sen käyttöönoton syihin, sekä valvoo ja tukee neukkarin käyttöä.
 - Kenttäjohtajat edelleen kouluttavat oman ryhmänsä jäsenet vapepa-neukkarin käyttöön ja sen käyttöönoton syihin.
 - Näin jokainen poliisimies, joka potentiaalisesti saattaa toimia tilanneorganisaation johtajana poliisitehtävällä, jossa on mukana vapepa, on koulutettu vapepa-neukkarin käyttöön. Tilanneorganisaation johtaja vastaa vapepa-neukkarin täyttämisestä operatiivisen toiminnan päätyttyä. Vapepa-neukkarin ensimmäisen vaiheen täyttäminen päättyy tähän.

- Toinen vaihe
 - Vapepa lähettää poliisilaitokselle korvauksen ja palkkion maksamisen perustaksi laskelman kuukauden kuluessa tehtävästä tehtävän poliisilaitokselle, joka toimii maksamisen perustana poliisihallituksen ohjeen mukaisesti. (Poliisihallitus 2013).
 - Laskelman kopio toimitetaan poliisiorganisaation vapepa-yhteyshenkilölle, joka kirjaa laskelmasta ilmenevät tarvittavat tiedot vapepa-neukkariin. Vapepa-neukkarin toinen ja viimeinen vaihe päättyy tähän.

Tämän prosessin myötä neukkaria käytettäisiin siten, kuin se on tarkoitettu. Poliisiorganisaatiosta osoitettaisiin neukkaria hallinnoimaan, tilastoimaan ja tarvittaessa edelleen kehittämään siihen soveltuva taho.

8 POHDINTA

Työni produktiossa eli vapepa-neukkarissa näkyy vahvasti oma näkemykseni siitä, millainen alustan tulisi olla. Riittävän yksinkertainen ja helposti ymmärrettävä, jotta käyttäjäryhmä ei vierastaisi uutta alustaa jo kymmenien järjestelmien joukossa, jotka eivät aina ole niin käyttäjäystävällisiä. Saamani palautteen mukaan neukkari on selkeä käyttää ja siihen on helppo päästä sisään, kunhan tiedostaa ja ymmärtää neukkarin käyttötarkoituksen ja miksi se on olemassa.

Henkilökohtaisesti olen päässyt seuraamaan vapepan toimintaa läheltä poliisille kuuluvalla tehtävällä, jossa henkilö oli eksynyt seurueestaan maastoon. Mieleeni jäi vapepan hyvin organisoitu toiminta ja osaaminen niin johtoportaan, kuin jalkautuvalla ”miehistölläkin”. Mielestäni vapepan toiminta oli laadukasta ja toimintaan osallistuvat henkilöt olivat motivoituneita ja varustautuneet toiminnan edellyttämällä tavalla.

Vaikka neukkariin on käyttäjälähtöinen lähestymistapa, tuottaa se omasta mielestäni riittävästi tietoa täyttääkseen neukkarille annetut odotukset. Riittävällä tiedolla tarkoitan tilastoitavaa dataa niin käyttökerroista ja siihen liittyvästä metadatasta, kuin myös toiminnan kustannuksista. Lisäksi pidin erittäin tärkeänä datan olevan suoraan yhteensopivassa muodossa yleisimpien taulukkolaskentaohjelmien kanssa.

Työni vaikutukset jäävät nähtäväksi ja riippuvat paljon poliisiorganisaation halusta ottaa se käyttöön osittain tai kokonaan. Mikäli poliisissa otetaan vapepa-tehtävien kirjaaminen käyttöön valtakunnallisesti, tarjoaa vapepa-neukkari vähintään näkökulmaa ja lähtökohtaa asian toteuttamiseen sellaisenaankin. Aikataulullisista syistä neukkarin toteuttamisessa jouduttiin tinkimään suunnitellusta laajemmasta testaamisesta, jossa neukkariin olisi annettu pääsy laajemmalle käyttäjäkunnalle, joka olisi neukkaria testattuaan kommentoida ja ottaa kantaa alustaan ja sen toimivuuteen. Nyt tämä osio on tehty pienenä otoksena opiskelijoiden keskuudessa, joka sekin on tuonut neukkariin uutta näkökulmaa ja pieniä muutoksia.

Työssäni olen voinut käyttää hyödykseni aiemmin hankittua osaamista tietojärjestelmien käyttämisessä ja tilastomatematiikassa sekä projektityöskentelyssä. Tulevan ammattini kannalta työ on omiaan opettamaan projektityöskentelyn lainalaisuuksia ja auttaa ymmärtämään poliisin perustyön merkitystä ja eri asioiden kirjaamisen tärkeyttä. Asioita kirjaamalla saadaan aikaan tilastoja, joiden tulkinta antaa kehityksen avaimet käteen.

Produktiota on rajoittanut oman teknisen osaamisen loppuminen verkkopohjaisten ratkaisujen luomisessa ja muokkaamisessa. Mielestäni on tärkeää kyetä tarjoamaan aiheen lisäksi myös riittävä tuki etenkin silloin, kun avainasemassa produktion toteutumiseksi on koulutuksen ulkopuoliset seikat, kuten verkkopohjaiset ratkaisut ja niiden rakentaminen. Olen tyytyväinen kuitenkin lopputulokseen ja en usko, että lopputulema olisi kovin paljon poikennut nykyisestä, mikäli kaivattua tietoteknistä tukea olisikin ollut saatavilla halutussa määrin. Ehkä aikaa olisi säästynyt ja sitä olisi voinut kohdentaa muualle. Internetistä kuitenkin sai apua ongelmaan, kunhan tiesi mitä haluaa löytää. Tällä tavoin jäi asiasta tietävän omat kokemukset ja tietotaito pimentoon. Ehkä joku asia olisi ollut parempi tehdä eri tavoin?

Omasta mielestäni projektina ajateltuna työ olisi vaatinut hieman enemmän aikaa, jotta muun muassa lausuntokierros ja siitä saatu palaute olisi voitu toteuttaa ja analysoida, sekä edelleen jalostaa edelleen konkreettiseen työhön. Olen kuitenkin tyytyväinen lopputulemaan, sillä työ on omasta mielestäni vähintään operatiivisen toiminnan kokeilemisen kestävä. Lisäksi haluan kiinnittää huomiota sellaiseen seikkaan, että maailman muuttuessa on muututtava mukana. Näin ollen ei työni tuotostakaan mahdollisen käyttöönoton jälkeen voi ajatella olevan pysyvässä muodossa vaan sitä on kehitettävä edelleen tarpeen mukaan.

Vapepa-neukkarissa on huomioitava lainsäädännöllisenä seikkana henkilötietojen käsittely ja onko henkilötietojen käsittely itsessään tarpeen vapepa-neukkarissa. Erityisesti asiaa tulee tarkastella ja pohtia lain henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (22.8.2003/761) kannalta. Neukkariin tallentuu aina kuitenkin käyttäjätietoja muutoksia tehtäessä, jotka ovat kaikkien oikeuksia omaavien nähtävillä. Ehkä tässä on vielä kehittämistä, mutta tässä on pakko nostaa kädet pystyyn osaamattomuuden merkiksi vähintään tekniikan ja edelleen toteutuksen saralla. Mikäli neukkari tulkitaan henkilötietorekisteriksi, tulisi mielestäni tarkastella olemassa olevia poliisin

henkilötietorekistereitä ja liittää se joko osaksi jotakin niistä tai luoda uusi rekisteri ja toimittaa tähän liittyvät toimenpiteet esimerkiksi ylläpidon ja laillisuusvalvonnan suhteen.

Tästä opinnäytetyöstä, projektista on kertynyt oppimista laajempien kokonaisuuksien muodostumisesta ja työssä käsiteltyjen asioiden tietämystä. Projekti on muistuttanut suunnittelemisen tärkeydestä, mutta kehitystyön spiraalimalli myös tuonut reaktiivisemmän lähestymistavan projektityöskentelyyn. Spiraalimalli onkin mielestäni enemmän varman päälle pelaamista, joka vaatii hieman enemmän aikaa toteutukseen tarkoituksenmukaisesti. Tarkoitan tällä sitä, että itsekriittisyys ja toiminnan reflektointi saattavat vaatia myös jo rakennetun asian purkamista ja uudelleen rakentamista paremmalla tavalla, jotta lopputuloksena on laadukas työ.

Tätä raporttia kirjoittaessani pohdin eri termien määritelmiä ja kuinka tärkeää se on niin sanottujen tieteellisten tekstien luomisessa, jotta lukija kykenee samaistumaan ja ymmärtämään kirjoitetun tekstin sisältöön. Nopeasti muuttuvassa maailmassa on hyvä olla väljyyttä asioissa, jotta dynaamisuus ei kärsisi liiaksi ja kääntyisi itseään vastaan jarruttavaksi tekijäksi. Asian käänttöpuolena on toisaalta tulkinnan varaisuus, joka saattaa hämmentää, mutta myös antaa luvan visioida asioita omasta näkökulmastaan luoden uutta ja vieden maailmaa eteenpäin kehityksessään.

LÄHTEET

- Barry Boehm. 2000. Spiral Development: Experience, Principles, and Refinement – Spiral Development Workshop February 9, 2000. Verkkojulkaisu. Saatavilla: <http://www.sei.cmu.edu/reports/00sr008.pdf>. Luettu 19.4.2017.
- Mäkelä Karoliina. 2016. Virka-apu hallinnollisena työvälineenä – erityisesti poliisin antama virka-apu. Pro Gradu, tiivistelmä. Verkkojulkaisu. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201606272030>. Luettu 28.3.2017.
- Mäntyneva, Mikko. 2016. Hallittu projekti – jäntevästä suunnittelusta menestykselliseen toteutukseen. Viro. Printon.
- Poliisi. Poliisin sisäisen ja ulkoisen viestinnän käsikirja. Verkkojulkaisu. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwstructure/15034_POLIISI_viestintakasikirja_v090511.pdf?5bd10a619ecad388. Luettu 20.2.2017.
- Poliisihallitus, 2013, Ohje: Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta. Verkkojulkaisu. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwstructure/14775_Kadonneen_henkilon_etsinta_Ohje_29.11.2013.pdf?437f977e6aa9d288 Luettu: 14.2.2017.
- Poliisihallitus, 2015. Sopimus: Sopimus poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteistoiminnasta. POL-2015-14615. Verkkojulkaisu. Luettavissa: <https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/151204%20Sopimus%20Poliisin%20ja%20Vapepan%20yhteistoiminnasta%202016-2020.pdf>. Luettu 15.2.2017.
- Rikander, Henri. 2016: Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta ja sen kustannukset 2010-2015. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 11/2016. Verkkojulkaisu. Luettavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121674/Katsauksia_11.pdf?sequence=1. Luettu 14.2.2017.
- Salonen, Kari. 2013: Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Turun ammattikorkeakoulu, puheenvuoroja 72. Verkkojulkaisu. Luettavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> Luettu 22.3.2017
- Sanastokeskus TSK ry. 2006. Terminologian sanasto. Verkkojulkaisu. Saatavilla: <http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/TerminologianSanasto.pdf>. Luettu 19.4.2017.
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Johtosääntömalli. Verkkojulkaisu. Saatavilla: <http://www.spek.fi/loader.aspx?id=79017c59-b49b-4c74-a7bd-9d5eb0f090b4>. Luettu 19.4.2017.
- Suopajarvi Leena. 2013. Opas projektiarviointiin. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan julkaisuja. Verkkojulkaisu. Saatavilla: <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=a6d01dd9-baad-408a-a6fb-5e131cf74ef5>. Luettu 19.4.2017.

Tarkka Anna-Stiina. 2017. Oikeusministeriön lainsäädäntösihteeri. Sähköpostiviesti. 12.4.2017.

Tilastokeskus, 2017. Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttö. Verkkajulkaisu. Luettavissa: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tiede.html#_ga=1.215821333.38281624.1487082440. Luettu 19.2.2017.

Tilastokeskus, Eräitä poliisin tehtäviä muuttujina vuosi, kunta ja tehtävät. Verkkajulkaisu. Luettavissa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_rpk/090_rpk_tau_107.px/table/tableViewLayout1/?rxid=76c38ee1-b346-474a-8c66-3b145d88c5de. Luettu 14.2.2017.

Toikko, Timo & Rantanen Teemu. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere. Juvenes Print.

Työterveyslaitos, 2017. Stressi ja työuupumus, psyykkiset kuormitustekijät. Verkkajulkaisu. Luettavissa: <https://www.ttl.fi/tyontekija/tyostressi-ja-uupumus/>. Luettu 21.3.2017.

Valtonen Vesa. 2007. Viranomaisyhteistyö – hyvät käytännöt. Pelastusopiston julkaisu. 1/2007. Verkkajulkaisu. Saatavilla: http://www.pelastusopisto.fi/download/35605_taitto_al2007.pdf. Luettu 28.3.2017.

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu, 2013. Johtosääntö 19.3.2013. Verkkajulkaisu. Luettavissa: https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/130319%20JOHTOS%C3%84%C3%84NT%C3%96_2013.pdf. Luettu 18.2.2017.

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2015, toimintakertomus 2015. Verkkajulkaisu. Luettavissa: http://vanha.vapepa.fi/sites/vapepa.fi/files/Vapepan%20toimintakertomus%202015_0.pdf. Luettu: 14.2.2017.

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu, 2016. Vapepainfo, vapaaehtoinen pelastuspalvelu tiedottaa 2/2016. Verkkajulkaisu. Luettavissa: <http://www.lehtiluukku.fi/lehti/vapepa-info/read/2-2016/122795.html.%20> Luettu 20.2.2017.

Vapepa historia. Verkkosivu. Saatavilla: <http://vanha.vapepa.fi/historia>. Luettu 19.4.2017.

Vapepa organisaatio. Verkkosivu. Saatavilla: <http://vanha.vapepa.fi/organisaatio>. Luettu 19.4.2017.

Villka Hanna & Airaksinen Tiina. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.

Yeung Anne. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Tiivistelmä. Verkkajulkaisu. Saatavilla: http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/vapaaehtoistoiminta_osana_kansalaisyhteiskuntaa_-_ihanteita_vai_todellisuutta. Luettu 19.4.2017.

LIITTEET

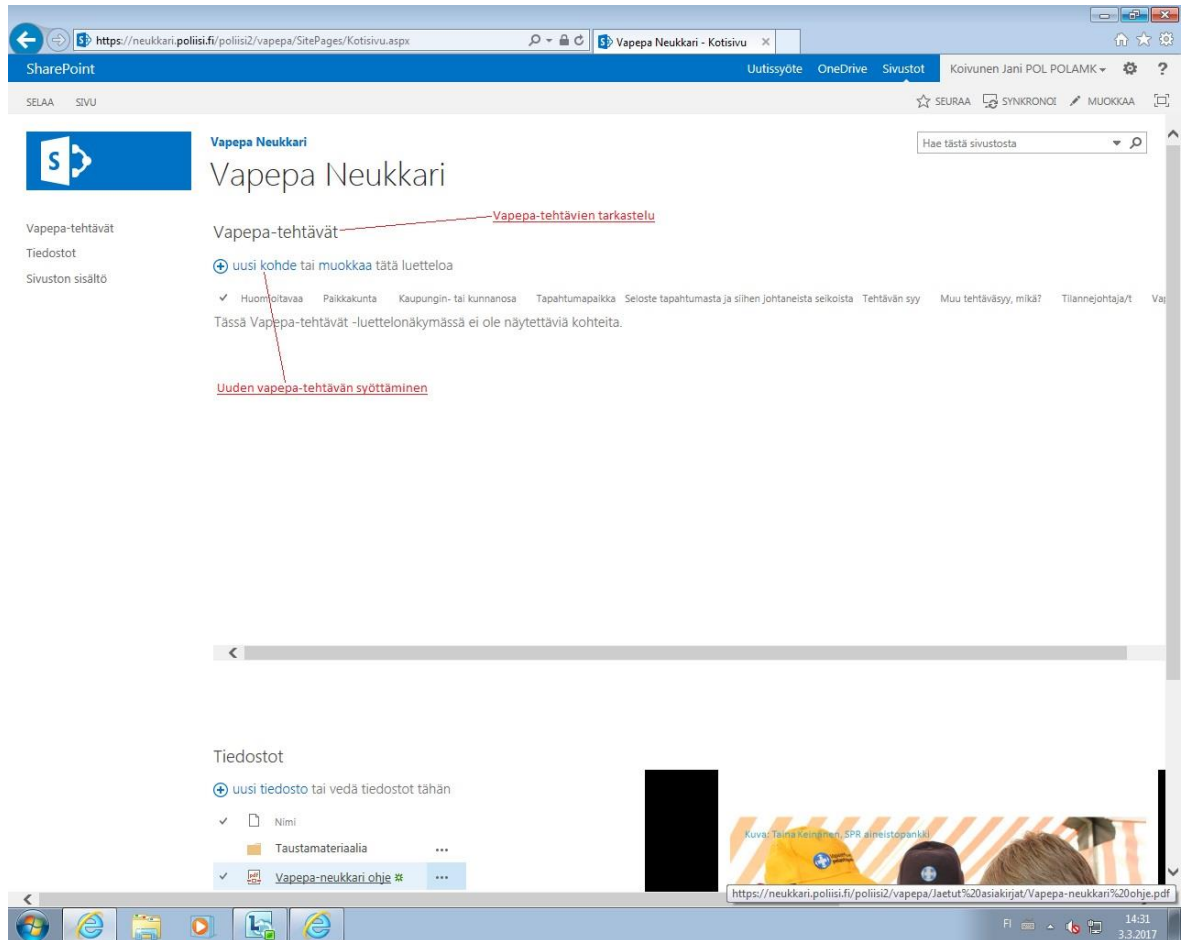
LIITE 1. OHJE NEUKKARIN KÄYTTÖÖN

YLEISTÄ

Vapepa-neukkari on tarkoitettu täytettäväksi kahdessa osassa. Ensimmäinen osa heti operatiivisen toiminnan päätyttyä, jolloin tapahtumat ovat vielä tuoreessa muistissa. Tässä vaiheessa kirjataan järjestelmään kokonaan uusi tehtävä, jolloin neukkari avaa lomake-ikkunan. Tästä lomakkeesta saatujen tietojen pohjalta järjestelmä luo uuden rivin vapepa-tehtävien tietokantaan. Riviin muodostuu lisäksi laskennallisin perustein dataa, joka pohjautuu syötettyyn tietoon. Neukkarin täyttämisen toisessa osassa aiemmin muodostettua riviä täydennetään vapepa:lta saadun korvauspyynnön tiedoilla. Tietojen tarkoituksena on mahdollistaa tilastointi ja syventää käsitystä vapepan ja poliisin yhteistyön määrästä niin poliisilaitoksittain kuin valtakunnallisestikin.

UUDEN TEHTÄVÄN SYÖTTÄMINEN

Uuden vapepa-tehtävän syöttäminen neukkariin aloitetaan valitsemalla ”Uusi kohde” vapepa-neukkarin etusivulta tai vapepa-tehtävät sivulta. Etusivulta on näkymä varsinaiselle tehtävä-sivulle. Näkymä ei kata kaikkia tehtävä-sivuston sarakkeita käytettävyyden vuoksi vaan nähdäkseen kaiken sisällön on käyttäjän navigoitava ”Vapepa-tehtävät” - sivulle.



Kuva 1. Vapepa-neukkarin etusivu

”Uusi kohde”-painike johtaa täytettävään tehtävälomakkeeseen.

The screenshot shows a SharePoint form for reporting a 'Vapepa' (vacation) incident. The form is titled 'Vapepa-tehtävät - Uusi kohde' and is located at the URL 'https://neukkari.poliisi.fi/poliisi2/vapepa/_layouts/15/start.aspx#/Lists/Vapepatehtvt/Neu'. The form contains the following fields and options:

- Seloste tapahtumasta ja siihen johtaneista seikoista ***: A text area containing the text: 'Maija Meikalainen ilmoitti 1.8.2016 klo 18.00 hätäkeskukseen miehensä Matti Meikalaisen jättäneen palaamatta mustikkametsältä. Matin olisi pitänyt palata klo 15.00. Vapepa hälytetty klo 19.00'.
- Kuvaus/seloste tehtävästä. Mitä, missä, milloin.**: A text area.
- Paikkakunta ***: A dropdown menu with 'Ruovesi' selected.
- Kaupungin- tai kunnanosa**: A dropdown menu with 'Väärinmaja' selected.
- Tapahtumapaikka**: A text area with 'Väärinmajantie 741' and 'Väärinmajan entinen koulu' entered.
- Osoite tai muu tapahtumapaikan tarkenne**: A text area.
- Tehtävän syy ***: A list of checkboxes:
 - Kadonneen etsintä
 - Ensihuolto ja/tai tukitoimet
 - Harjoitus
 - Valmiushälytys
 - Muu
- Mihin tarkoitukseen vapepa on käytetty?**: A text area with the instruction 'Valitse yksi tai useampi vaihtoehto.'
- Muu tehtäväsy, mikä?**: A text area.
- Jos tehtävälajina muu, mikä?**: A text area with 'Erkki Esimerkki' entered.
- Tilannejohtaja/t**: A text area with 'Erkki Esimerkki' entered.
- Vapepa-toiminnan aloitus ***: A date and time picker showing '1.8.2016' at '19:00'.
- Vapepan käytön aloittamisesta määrännyt poliisimies ***: A text area with 'Erkki Esimerkki' entered.

At the bottom of the form, there is a note: 'Päätöksen vapaaehtoisjärjestön käyttämisestä etsintätehtävässä tekee etsintää johtava poliisimies ja muussa avustustehtävässä päälystöön kuuluva poliisimies. Poli. 9.1'.

Kuva 2. Tehtävälomake

- Seloste tapahtumasta ja siihen johtaneista seikoista*
 - lyhyt kuvaus tehtävästä ja seikoista, jotka johtivat päätökseen hälyttää vapepa.
- Paikkakunta*, kaupungin- tai kunnanosa ja tapahtumapaikka
 - tapahtumapaikan maantieteellinen sijainti. Esimerkiksi katoamistehtävässä oletettu katoamispaikka tarvittavassa laajuudessa.
- Tehtävän syy* ja muu tehtävän syy, mikä
 - Mihin tarkoitukseen vapepa hälytettiin? Muu tehtäväsy täytetään, mikäli valittavista vaihtoehdoista ei löydy tarkoituksenmukaista vaihtoehtoa. Tällöin valitaan vaihtoehto ”Muu” ja kirjoitetaan tehtävänsyy tekstiriville.
- Tilannejohtaja/t
 - Tilanneorganisaation johtajana toiminut poliisimies tai -miehet.
- Vapepa-toiminnan aloitus*
 - Päivämäärä ja kellonaika, jolloin vapepa hälytettiin. Kalenteripainikkeesta päivämäärän valinta ja alasveto-valikoista kellonaika.
- Vapepan käytön aloittamisesta määrännyt poliisimies*
 - Poliisimies, joka määräsi vapepan hälytettäväksi. Nimi löydyttävä poliisin järjestelmästä (lync), josta haku tapahtuu automaattisesti kenttään nimeä syötettäessä.

SharePoint Uutissyöte OneDrive Sivustot Koivunen Jani POL POLAMK SEURAA

SELAAMUOKKAA

Tallenna Peruuta Liitä Kopioi Leikkaa Liitä tiedosto Oikeinkirjoituksen tarkistus

Vahvista Leikepöytä Toiminnot Oikeinkirjoituksen tarkistus

Vapepan käytön aloittamisesta määrännyt poliisimies * Erkki Esimerkki
 Päätöksen vapaaehtoisjärjestön käyttämisestä etsintätehtävässä tekee etsintää johtava poliisimies ja muussa avustustehtävässä päälystössä kuuluva poliisimies. Poil. 94

Vapepa-henkilöstön lukumäärä 20
 Tarkka määrä tai arvio

Lopputulema Etsittävä löytynyt
 Operaation tulos

Vapepa-toiminnan lopetus 1.8.2016 22:00
 päivämäärä ja kellonaika

Operaation päättymiseen johtaneet olosuhteet
 Matti Meikäläinen tavattu päihtyneenä metsästä nukkumasta noin 1km Väärinmajan koululta pohjoiseen.

Jutun R/S-numero 2200/S/1/16
 Rikosilmoitus- tai sekalaisilmoitusnumero

Tapahtumapaikan poliisilaitos *
 Helsingin poliisilaitos
 Hämeen poliisilaitos
 Itä-Suomen poliisilaitos
 Itä-Uudenmaan poliisilaitos
 Kaakkois-Suomen poliisilaitos
 Lapin poliisilaitos
 Lounais-Suomen poliisilaitos
 Länsi-Uudenmaan poliisilaitos
 Oulun poliisilaitos
 Pohjanmaan poliisilaitos
 Sisä-Suomen poliisilaitos

Laskun tietojen kirjaaja Yrjänä Yhdysmies
 Kirjaajan nimi

Laskun loppusumma

9:05 17.3.2017

Kuva 3. Tehtävölmake jatkuu

- Vapepa-henkilöstön lukumäärä
 - Tarkka määrä tai arvio siitä, kuinka monta vapaaehtoisen pelastuspalvelun jäsentä oli mukana operaatiossa.
- Lopputulema
 - Valikosta vastausvaihtoehto kysymykseen miksi operaatio lopetettiin.
- Vapepa-toiminnan lopetus
 - Päivämäärä ja kellonaika, jolloin vapepan toiminta operaatiossa lopetettiin. Kalenteripainikkeesta päivämäärän valinta ja alasvetovalikoista kellonaika. Tämä kohta ei ole pakollinen, jotta pitkäkestoinen tehtävä voidaan kirjata sen ollessa vielä kesken. Mikäli lopetusajankohta on kirjaamatta, tulee tästä ilmoitus tehtäväriville muistuttamaan asiasta. Alkamis- ja lopetusajankohdan kirjaaminen järjestelmään on tärkeää, jotta järjestelmä toimii, kuten tarkoitettua.
- Operaation päättymiseen johtaneet olosuhteet
 - Mikä johti päätökseen päättää vapepan käyttö. Tuliko olosuhteisiin ratkaiseva muutos, joka johti päätökseen, mikä?
- Jutun R/S-numero
 - Tilanteesta poliisiasiointietojärjestelmään (PATJA) kirjattu rikosilmoitus- tai sekalaisilmoitusnumero.
- Tapahtumapaikan poliisilaitos
 - Poliisilaitos, joka tehtävää suoritti. Toimittaessa useamman poliisilaitoksen alueella valitaan tilannejohtajan poliisilaitos.

Tämän jälkeen siirrytään lomakkeen alalaitaan ja valitaan ”tallenna”-painike. Järjestelmä luo tällöin uuden rivin vapepa-tehtävät näkymään. Mikäli syötetty tieto on virheellinen tai puutteellinen, antaa järjestelmä tästä ilmoituksen. Kohdat, jotka on merkitty tähdellä (*), ovat pakollisia. Lisäksi tilannejohtajan nimen on löydyttävä tietokannasta.

TEHTÄVÄN SYÖTTÄMISEN 2. VAIHE

The screenshot shows a SharePoint interface for 'Vapepa Neukkari'. The main heading is 'Vapepa-tehtävät'. Below it, there is a search bar and a list of tasks. The first task is selected, and a context menu is open over it. The menu options are: 'Näytä kohde', 'Muokkaa kohdetta', 'Yhteensopivuustiedot', 'Työnkulut', 'Haluan ilmoituksen', 'Jaettu', and 'Poista kohde'. The task details are as follows:

| Huomioitavaa | Paikkakunta | Kaupungin- tai kunnanosa | Tapahtumapaikka | Seloste tapahtumasta ja siihen johtaneista seikoista | Tehtävän syy | Muu tehtäväsyy, mikä? | Tilannejohtaja/t |
|--------------|-------------|--------------------------|---|--|-------------------|-----------------------|------------------|
| ✓ | Ruovesi | Väärinmaja | Väärinmajantie 741 Väärinmajan entinen koulu | Maja Meikaläinen ilmoitti 1.8.2016 klo 18.00 hätäkeskukseen miehensä Matti Meikaläisen jättäneen palaamatta mustikkametsältä. Matin olisi pitänyt palata klo 15.00. Vapepa hälytetty klo 19.00 | Kadonneen etsintä | | Koivunen Jani |

Vapepalta saadun korvaushakemuksen maksamisen jälkeen kirjataan laskun tiedot vapepa-neukkariin. Tällöin navigoidaan oikean vapepa-tehtävän kohdalle neukkarissa ja valitaan hiiren oikealla painikkeella oikean tehtävän riviltä. Tämän jälkeen valitaan ”Muokkaa kohdetta”, joka avaa valitun tehtävän tehtävälomakkeen uudelleen. Navigoidaan lomakkeella alaspäin, kunnes 2. vaihetta varten tyhjäksi jääneet kohdat tulevat näkyviin.

SharePoint Uutissyöte OneDrive Sivustot Koivunen Jani POL POLAMK SEURAA

Esimerkiksi kadonneen löytymisolosuhteet, paikka, etäisyys katoamispaikasta jne. Tietoa miksi operaatio päättyi ja missä olosuhteissa.

Jutun R/S-numero 2200/S/1/16
Rikosilmoitus- tai sekalaisilmoitusnumero

Tapahtumapaikan poliisilaitos *

Helsingin poliisilaitos
 Hämeen poliisilaitos
 Itä-Suomen poliisilaitos
 Itä-Uudenmaan poliisilaitos
 Kaakkois-Suomen poliisilaitos
 Lapin poliisilaitos
 Lounais-Suomen poliisilaitos
 Länsi-Uudenmaan poliisilaitos
 Oulun poliisilaitos
 Pohjanmaan poliisilaitos
 Sisä-Suomen poliisilaitos

Laskun tietojen kirjaaja Yrjänä Yhdysmies
Kirjaajan nimi

Laskun loppusumma 1000
Laskun tietojen kirjaaja täyttää

Palkkio kokoontumiseen johtaneesta hälytyksestä 400
Laskun tietojen kirjaaja täyttää

Matkakorvaukset 400
Laskun tietojen kirjaaja täyttää

Muut korvaukset 200
Laskun tietojen kirjaaja täyttää

Laskun tilioitintunnus 1234567890
Laskun tietojen lisääjä täyttää

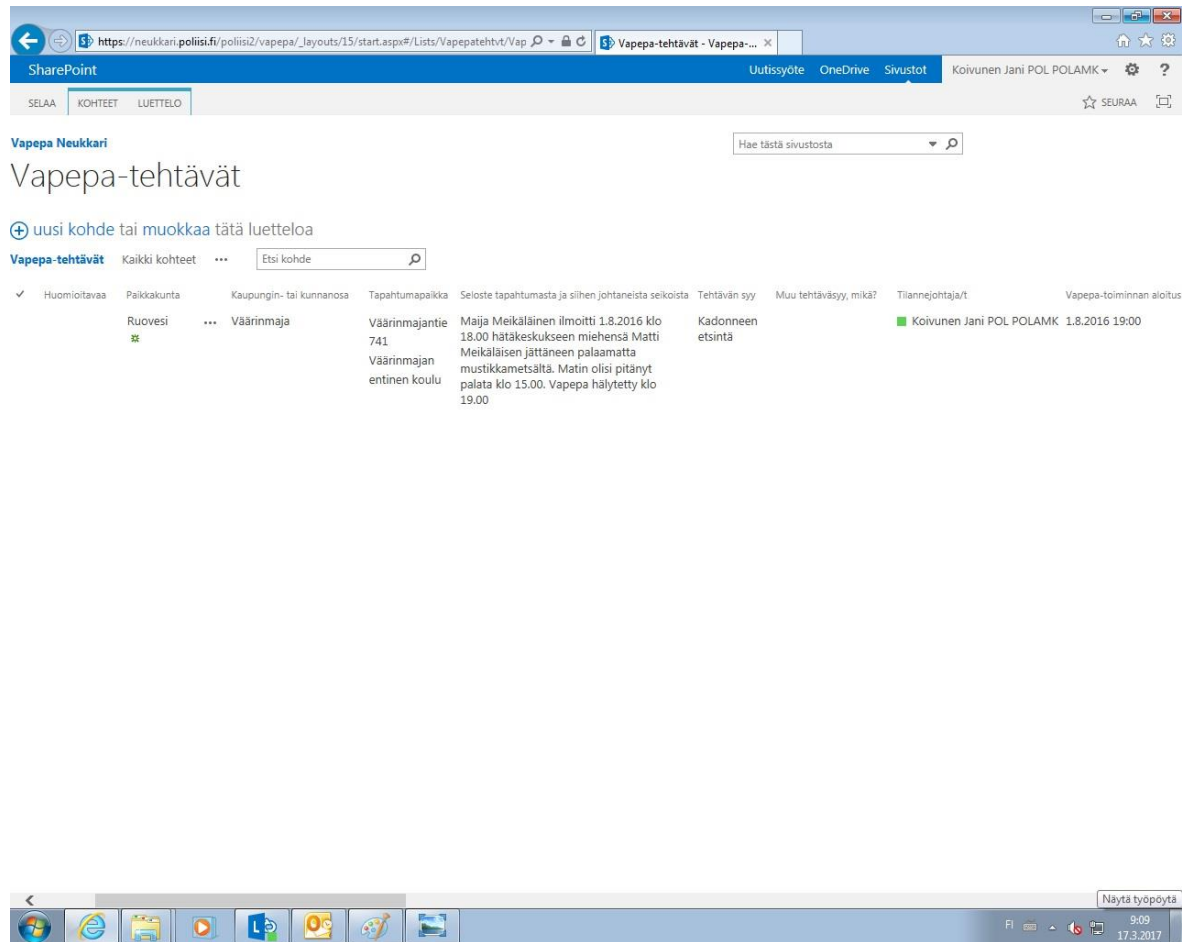
Tallenna Peruuta

Kuva 4. Tehtävälomake jatkuu

- Laskun tietojen kirjaaja
 - Poliisilaitoksen vapepa-yhdyshenkilö, joka kirjaa vapepa:lta saadun korvaushakemuksen. Kirjaaja sopii laskun toimittamisesta poliisilaitoksensa talousosaston kanssa.
- Laskun loppusumma
 - Kokonaissumma, jota vapepa hakee korvaushakemuksessaan.
- Palkkio kokoontumiseen johtaneesta hälytyksestä
 - Palkkion määrä, jonka poliisilaitos on vapepa:lle tilittänyt hälytyskorvauksena.
- Matkakorvaukset
 - Korvausten määrä, jonka poliisilaitos on vapepa:lle tilittänyt korvauksena omien ajoneuvojen käytöstä hälytyksestä johtuen.
- Muut korvaukset
 - Korvaukset, jotka poliisilaitos on tilittänyt ja jotka ovat aiheutuneet muusta, kuin palkkiosta ja matkakorvauksesta.
- Laskun tilioitintunnus
 - Tunnus, joka muodostuu poliisilaitoksen talousosastolla vapepan korvaushakemusta maksettaessa. Laskun yksilöivä tunnus.
 -

Lopuksi ”Tallenna”-painikkeella järjestelmä tallentaa syötetyn tiedon riville vapepa-tehtäviin.

KIRJATUN TEHTÄVÄN TARKASTELEMINEN



Kuva 5. Vapepa-tehtävä neukkariin tallennettuna

Vapepa-tehtävä näkyy omana rivinään tehtävät-näkymässä jaoteltuna sarakkeisiin. Sarakkeista ensimmäisenä on ”Huomioitavaa”-sarake, johon tulee ilmoitus, mikäli tehtäviriviltä puuttuu tehtävän päättymisen ajankohta. Muistutuksen syynä on varmistaa järjestelmän laskennallisen osuuden toimivuus.

Tehtävirivin viimeisinä sarakkeina ovat tehtävirivin lisääjä eli henkilö, jonka tunnuksilla vapepa-neukkariin lisättiin uusi tietue. Lisäksi järjestelmä tallentaa tehtävirivin viimeisimmän muokkaajan.

Kirjatut tehtävät ovat suodettavissa sarakkeiden arvojen mukaan ja tapahtuu sarakkeen otsikon kohdalta. Tällöin tehtävien kerryttyä voidaan pienellä vaivalla tarkastella esimerkiksi vain tietyn poliisilaitoksen tai kunnan vapepa-tehtäviä.

Kirjattu tehtävä on tarkasteltavissa myös vapepa-neukkarin etusivulta, mutta tämä näkymä ei sisällä esimerkiksi laskennallisia sarakkeita, josta lisää seuraavassa.

LASKENNALLISET SARAKKEET

| Jutun R/S-numero | Henkilötyötuntia | Tuntia/etsijä | Laskun tietojen kirjaaja | Laskun loppusumma | Paikkio kokoontumiseen johtaneesta häilytyksestä | Matkakorvaukset | Muut korvaukset | Kustannukset per työtunti | Kustann |
|------------------|------------------|---------------|--------------------------|-------------------|--|-----------------|-----------------|---------------------------|---------|
| 2200/5/1/16 | 60,3 | 3,0 | Koivunen Jani POL POLAMK | 1 000,00 € | 400,00 € | 400,00 € | 200,00 € | 16,57 | |

Järjestelmä laskee automaattisesti arvoja tehtävölmakkeeseen syötettyjen tietojen pohjalta. Laskennallisia arvoja ovat seuraavat arvot:

- Henkilötyötunnit. Kaavana vapepa-toiminnan aika kerrottuna vapaaehtoisten lukumäärällä.
- Tuntia/etsijä. Kaavana henkilötyötunnit jaettuna vapaaehtoisten lukumäärällä.
- Kustannukset per työtunti. Kaavana korvaushakemuksen loppusumma jaettuna työtuntien määrällä.
- Kustannukset per vapaaehtoinen. Kaavana korvaushakemuksen loppusumma jaettuna vapaaehtoisten lukumäärällä.

SOLUJEN KOPIOIMINEN TAULUKKOLASKENTA-OHJELMAAN

SharePoint
Uutissyöte OneDrive Sivustot Koivunen Jani POL POLAMK

SELA A KOHTEET LUETTELO

Vapepa Neukkari
Vapepa-tehtävät

Hae tästä sivustosta

Vapepa-tehtävät
Tiedostot
Sivuston sisältö

Lopeta tämän luettelon muokkaaminen

Vapepa-tehtävät **Kaikki kohteet** Etsi kohde

| ✓ Huomioitavaa | Paikkakunta | Seloste tapahtumasta ja siihen johtaneista seikoista | Tehtävän syy | Muu tehtäväsy, mikä? | Tilanneohjaja/t | Vapepa-toiminnan aiotu |
|----------------|-------------|---|-------------------|----------------------|--------------------------|------------------------|
| | Ruovesi | Majja Meikalainen ilmoitti 1.8.2016 klo 18.00 hätäkeskukseen miehensä Matti Meikalaisen jättäneen palaamatta mustikkametsältä. Matin olisi pitänyt palata klo 15.00. Vapepa hälytetty klo 19.00 | Kadonneen etsintä | | Koivunen Jani POL POLAMK | 1.8.2016 19:00 |

https://neukkari.poliisi.fi/poliisi2/vapepa/Lists/Vapepatehtvt/Allitemsg.aspx#

Työkirja1 - Microsoft Excel

Tiedosto Kameleon Aloitus Lisää Sivun asettelu Kaavat Tiedot Tarkista Näytä

Uusi Muokkaa Tallenna paikallisesti Kameleon Kameleon välinnät Kameleon ohjeet Läheta muutospyyntö Office työkalut

T38

| | A | B | C | D | E | F | G | H | I | J | K | L | M | N | O | P | Q | R | S |
|----|---|---------|-----------|-------------------|--------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | | Ruovesi | Majja Mei | Kadonneen etsintä | (Ctrl) | | | | | | | | | | | | | | |
| 2 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 3 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 4 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 5 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 6 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 7 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 8 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 9 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 10 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 11 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 12 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 13 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 14 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 15 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 16 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 17 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 18 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 19 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 20 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 21 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 22 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 23 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 24 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 25 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 26 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 27 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 28 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 29 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 30 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 31 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 32 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 33 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 34 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 35 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 36 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 37 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 38 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |

Tau1 Tau2 Tau3

Valmis

9:14 17.3.2017

Vapepa-tehtävien tietokannasta voidaan kopioida tietoa valitsemalla ensin ”Kaikki kohteet”. Tämä mahdollistaa hiirellä vasemmalla painikkeella taulukon ”maalaamisen” eli tiettyjen solujen valitsemisen. Solut valittuaan käyttäjä voi kopioida valitut solut välimuistiin näppäinyhdistelmällä CTRL+C. Välimuistissa olevat tiedot voidaan liittää haluttuun paikkaan näppäinyhdistelmällä CTRL+V. Esimerkissä tiedot on kopioitu MS Excel - taulukkolaskentaohjelmaan. Tiedot on jaoteltu samalla tavoin sarakkeisiin, kuin vapepa-neukkarissakin.